

ARUANNE
„KULTUURIPOLIITIKA PÕHIALUSED AASTANI 2020“
AASTA 2017 TÄITMISE KOHTA

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
I Kultuuripoliitika eesmärk	4
II Kultuuripoliitika kujundamine ja elluviimine	4
Kultuuripoliitika kujundamine	5
Välissuunalised tegevused	9
Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine.....	14
Kultuurikeskne haridus ja teadmispõhine kultuurikorraldus	16
III Valdkondlikud prioriteetid	18
Arhitektuur	18
Disain	20
Etenduskunstid	22
Filmikunst	24
Helikunst	26
Kirjandus ja kirjastamine	28
Kujutav kunst	30
Kultuuriajakirjandus ja meedia	32
Kultuuriline mitmekesisus	34
Muinsuskaitse.....	38
Muuseumid.....	40
Raamatukogud	42
Rahvakultuur.....	45

Sissejuhatus

Riigikogus 2014. aasta 12. veebruaril vastu võetud „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ (RT III, 14.02.2014, 2) on aluseks riiklike otsuste tegemisel kultuurivaldkonnas aastani 2020. Strateegiline dokument on jätk 1998. aastal Riigikogus vastu võetud Eesti riigi kultuuripoliitika põhialustele (RT I, 1998, 81, 13531).

Vabariigi Valitsusel on kohustus esitada igal aastal Riigikogu täiskogu kevadistungjärgul ettekanne põhialuste elluviimise kohta eelmisel aastal. 2018. aastal tutvustab kultuuriminister kultuuripoliitika põhialuste elluviimist 14. veebruaril toimuval Riigikogu istungil.

Riik on kultuuripoliitika elluviimisel lähtunud otsuses „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ (edaspidi Kultuur 2020) kehtestatud eesmärkidest. Kultuur 2020 põhimõtted on olnud aluseks Kultuuriministeriumi arengukavade ja tööplaanide koostamisel ning teiste ministeeriumide arengudokumentide ja õigusaktide kooskõlastamisel.

Oluline osa strateegiadokumendis kokku lepitud põhimõtetest eeldab järjepidevat ja planeeritud tegevust ning tulemusi ei ole võimalik mõõta iga kalendriaasta lõikes. Käesolev aruanne „Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020“ täitmise kohta toob esile eelkõige informatsiooni, mis tegevusi 2017. aastal ellu viidi, mida olulist saavutati või milles toimus oluline edasimineku. Välja on toodud ka tegevused, mis 2018. aastal jõuavad lõpusirgele või on konkreetses kultuuripoliitika valdkonnas olulised.

2017. aasta aruande koostamisel arvestati eelmise aastal esitatud märkuste ja ettepanekutega ning peatükkide struktuuri ning sisulise osa kajastatuse ulatust on laiendatud. Aruande struktuur koosneb kahest osast, mille esimeses osas antakse peatükkide kaupa ülevaade kultuuri- ja hariduspoliitika kujundamise ja elluviimise üldpõhimõtetest, kultuuri rahvusvahelistumise välissuunalisest tegevusest ning Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise olulisematest sündmustest. Aruande teises osas kajastatakse arenguid kõigis Kultuur 2020 nimetatud kultuuri alavaldkondades. Oluline on märkida, et 2017. aasta aruanne järgib küll Kultuur 2020 valdkondlikke punkte, kuid ülevaate terviklikkuse mõttes on kajastatud ka tegevusi laiemalt.

Aruandesse on koondatud kõigi ministeeriumide esitatud informatsioon, mis on seotud Kultuur 2020 tegevuseesmärkidega. Saadud sisendit on vajadusel täpsustatud või üldistatud. Kohalike omavalitsuste tasandil elluviidavaid tegevusi aruanne ei kajasta.

I Kultuuripoliitika eesmärk

Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ja luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks.

Üldine eesmärk, mis on aluseks kultuuripoliitika kujundamisele ja elluviimisele.

II Kultuuripoliitika kujundamine ja elluviimine

Kultuuripoliitikat kujundab vastutava ministeeriumina Kultuuriministeerium, kuid seda viiakse ellu ka teiste seotud valdkondade ja institutsioonide kaudu. Samal moel avaldub rakendatavate poliitikate mõju. Kultuuripoliitikal on suur ühisosa haridus-, regionaal-, sotsiaal-, majandus-, maaelu- ja lõimumisvaldkonnaga, millel on tihedad seosed kultuuri ja eesti keele poliitika ning ühise jagatud Eesti riigiidentiteedi loomise, hõimurahvastele ja rahvuskaaslastele suunatud tegevuste, kuid ka laiemalt Eesti sise- ja välispoliitikaga. Seega, riigi kultuuripoliitika kujundamises ja elluviimises on oluline osa ja vastutus lisaks Kultuuriministeeriumile ka paljudel teistel riiklikel institutsioonidel. Keskse rolliga on kohalikud omavalitsused, kes tagavad kohalikus kultuurikorralduses eesti kultuuri järjepidevuse hoidmiseks soodsa ja turvalise kasvukeskkonna ning loovad ühiseid väärtusi kandvat lõimunud ja sidusat ühiskonda.

Olulised märksõnad 2017. aastal kultuurivaldkonnas olid muude suure mõjuga sündmuste seas laste ja noorte kultuuriaasta läbiviimine ning VII noorte laulu- ja tantsupidu „Mina jään“. Poliitikakujundamises andsid tooni kultuuritöötajate palgatasemete tõstmine, täiendava riigi noorte huvitegevuse ning -hariduse toetussüsteemi käivitumine, samuti mitmete uute kultuuri toetatavate algatuste väljatöötamine ning investeringute jätkumine kultuuriobjektidel või nende valmimine. Väga suureks väljakutseks Eesti riigile oli 2017. aastal esmakordselt Euroopa Liidu Nõukogu eesistujamaaks olemine, mille jooksul käsitletud teemad olid otseselt seotud ka kultuurivaldkonnaga. Suure mõjuga oli Eesti Vabariik 100 juubeliprogrammi algus ning eesistumise kultuuriprogrammi läbiviimine.

Kultuuripoliitika kujundamine

2017. aasta laste ja noorte kultuuriaasta oli suunatud järelkasvu väärtustamisele nii looja kui publikuna, sidumaks kultuuri eri valdkondi ning koondamaks hulgaliselt mitmesuguseid ettevõtmisi nii väikestele kui ka suurtele. Teema-aasta tunnuslause oli „Mina ka!” ning märksõnad iseolemise ja koostegutsemise. Laste ja noorte kultuuriaasta oli ellu kutsunud Kultuuriministeerium ja selle läbiviimist koordineeris Eesti Lastekirjanduse Keskus.

Alanud 2018. aasta keskmes on Eesti Vabariigi sajanda aastapäeva juubeli tähistamine mitut aastat hõlmava Eesti Vabariik 100 (EV100) juubeli- ja kultuuriprogrammiga ning 2018. aastal pööravad kõik Euroopa riigid ka oma tähelepanu kultuuripärandile – algab Euroopa kultuuripärandiaasta. See on suurepärane võimalus tõsta esile meie rikkalik kultuuripärand viisil, mis innustaks just noori ainelist kultuuripärandit väärtustama ja vaimset kultuuripärandit edasi kandma. Euroopa kultuuripärandiaasta tegevusi koordineerib Eestis Muinsuskaitseamet koostöös Eesti Folkloorinõukoguga, EV100 programmi Riigikantselei.

Jätkub riigiga töösuhtes olevate kultuuritöötajate töötasu alammäära tõstmine Kultuuriministeeriumi haldusalas, et aastaks 2020 oleks kultuuritöötaja miinimumtöötasu jõudnud vabariigi keskmise palga tasemele. Kultuuripoliitika põhialustes on see eesmärk kokku lepitud tagamaks läbi konkurentsivõimelise palga kultuurivaldkonna spetsialistide järelkasvu. 2017. aastal tõusis Kultuuriministeeriumi haldusalas riigilt palka saava kõrgharidusega kultuuritöötaja miinimumpalk 942 euronit. Kultuuriministeerium ja Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsioon (TALO) sõlmisid 2. jaanuaril kultuuritöötajate palgakokkuleppe 2018. aastaks, mis tõstab kõrgharidusega või kõrgharidust nõudval ametikohal töötava kultuuritöötaja brutotöötasu alammäär 22,5% ehk 1150 euronit. 7,5 protsenti suurendatakse ka nende kultuurivaldkonnas töötavate inimeste palgafondi, kes on tugipersonal või kõrgharidusega kultuuritöötajad, kelle sissetulekud ületavad brutotöötasu alammäära. Kolm aastat tagasi oli miinimumpalk 731 eurot, seega on selle aja jooksul tõus olnud 419 eurot. Riigi ja esindusorganisatsioonide saavutatud palgakokkulepe on siduv vaid lepingu osalistele ja hõlmab ainult riigieelarvest palka saavaid kultuuritöötajaid. Kuid see on üleskutse kogu kultuurivaldkonna tööandjatele – eeskätt kohalikele omavalitustele, et neid tasustamispõhimõtteid võimaluse korral järgida.

Võimaldamaks vabakutselistel loovisikutel pühenduda ainult loometööle on riik viimastel aastatel leidnud vahendeid, et läbi kirjanike ja kunstnike loomeliitude toetada kirjanikele ja kunstnikele palkade maksmist. 2017. aastal toetati kokku koos loomeliitudega 18 loovisiku tegevust, millele lisandub 2018. aastal mõlemale loomeliidule lisaraha kolme täiendava loovisiku toetamiseks. Lisaks annavad Tartu linn ja Tartu Kultuurkapital välja Tartu linnakirjaniku stipendiumi. Tänu sellele on oma põhitöö – see tähendab, loomingut – eest palka saavaid loovisikuid Eestis juba rohkemgi. 2018. aastal valmib ka Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud Praxise uuring ravikindlustuskaitseta inimeste kindlustuskaitse puudumise põhjuste ja ravikindlustuskaitse võimalikult paljudele inimestele tagamise võimaluste kohta, mille alusel saab analüüsida, kas on vajalik muuta ravikindlustuse seaduse (RaKS) kindlustuskaitse andmisega seotud sätteid. Uuring hõlmab teiste ravikindlustamata isikute hulgas ka vabakutselisi loovisikuid.

Riik jätkab kultuuri toetamist avalik-õigusliku Kultuurkapitali kaudu. 2017. aastal suurenes Kultuurkapitali tulude eelarve maht võrreldes 2016. aastaga 7,1% moodustades kokku Kultuurkapitali 2017. aasta eelarve kulude ja tulude mahu 29 148 746 eurot. Valdkondlikele sihtkapitalidele eelarvestatud vahendid suurenesid võrreldes 2016. aasta eelarvega 7,2% (1,061 miljonit eurot). Kokku moodustas sihtkapitalide preemiate, stipendiumide ja toetuste eelarve 15 707 790 eurot, moodustades 53,9 % Kultuurkapitali eelarve kogumahust.

Arendustegevustest teostati Kultuurkapitalis 2017. aastal mahukas Kultuurkapitali rahastamiskordade õigusanalüüs (analüüsiti 8 sihtkapitali ning 15 maakondliku ekspertgrupi ja nõukogu programmide rahastamiskordi), mille põhjal tehtud ettepanekuid rakendatakse toetuste jagamise kordade uuendamiseks 2018. aastal. Algatati ka Kultuurkapitali mõju-uuringu projekt. Selleks kogunes uurimuse lähteülesande töörühm, kuhu kuulusid eksperdid Tartu ja Tallinna Ülikoolist, kultuuri valdkonnast ning Kultuurkapitali ekspertgruppidest. Vaheuurimus valmib 2018. aasta aprillis ning seejärel sõnastatakse mõju-uurimuse lõplikud lähteülesanded ja viiakse töö teostaja leidmiseks läbi hange. Uurimus saab olema kasutatav nii Kultuurkapitali töö kujundamisel, laiemalt kultuuri valdkondade arengusuundade koostamiseks kui ka ülikoolidele teadustöök. 2017. aastal kutsuti kokku ka töörühm analüüsima kvaliteetajakirjanduse toetamise vajadust. Töörühmas osalesid Tallinna ja Tartu Ülikooli ning meediaorganisatsioonide esindajad. Jõuti järeldusele, et toetamist võiks vajada uuriva ajakirjanduse projektid, kuid võimalik toetuskeem ning ulatus vajavad veel täpsustamist.

Suurimateks kultuuri valdkonna kaasamisprotsessideks on olnud alates 2014. aastast uue muinsuskaitse seaduse väljatöötamise ja 2016. ning 2017. aasta jooksul on läbi viidud etendusametuse seaduse muutmise protsessid. Etendusametuse seaduse muudatsettepanekute väljatöötamine jätkub ka 2018. aastal ning on soov mõlemad eelnõud menetleda 2018. aastal Riigikogus ja jõustada 1. jaanuarist 2019.

Edendamaks Kultuuriministeeriumi ja valdkondade vahelist koostööd on 2018. aastal planeeritud lisaks igapäevastele kohtumistele viia aasta jooksul läbi kaks kohtumist kõigi tunnustatud loomeliitude ja veel mõnede valdkondlike esindusorganisatsioonide osalusel. Samuti jätkub koostöö Teenistujate Ametiühenduste Keskorganisatsiooniga kultuuritöötajate töötasude ja sotsiaalsete garantiide teemal.

Kultuurikorraldust, valdkonnas tegutsevaid organisatsioone ja üksikisikuid puudutavad oluliselt riigivalitsemise reform ning selle raames riigireformi kava 2017—2019 alusel planeeritud ja elluviidavad tegevused. Neist suurima mõjuga on 2017. aastal lõpule viidud haldusreform, mille tulemusena moodustati senise 213 kohaliku omavalitsuse üksuse asemel 79 potentsiaalselt võimekamat omavalitsust. 1. jaanuarist 2018. a lõpetasid tegevuse ka maavalitsused ning nende ülesanded jagati ministeeriumide valitsemisala asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste või nende liitude vahel. Omavalitsuste liitmise tulemusena peaks säilima ning paranema ka kultuuriteenus kohalikes omavalitsustes ja maakondades eeldades, et ühinenud omavalitsustes on kultuurialane võimekus suurem. 14. juunil 2017. aastal võeti riigikogus vastu kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muudatus lisades sinna kohalikele omavalitsustele kultuuri- ja sporditöö korraldamise ülesande, mis jõustus 1. jaanuaril 2018. Põhiseaduse ühest aluspõhimõttest – eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise tagamisest – tulenevate ülesannete täitjana ei peeta põhiseaduse preambulas silmas riiki üksnes keskvalitsuse mõttes, vaid sama eesmärgi nimel peavad töötama ka kohalikud omavalitsused, kes on seda ülesannet ka seni sisuliselt täitnud. Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020 lähtuvad veendumusest, et kultuur on üheks võtmeteguriks riiklike ja kohaliku tasandi eesmärkide saavutamisel ja et kohalikel omavalitsustel on kanda oluline roll kohaliku tasandi kultuurielu korraldamisel, kultuuriasutuste ülalpidamisel ning kultuuritegevuse toetamisel.

Muuseumide valdkonnas viiakse pikemaajaline ja suuremahulisem organisatsiooniline ümberkorraldus lõpuni 2019. aastal. Samuti on planeeritud reformikava riigipalgaliste töökohtade pealinnast väljaviimise eesmärgi raames Rahvakultuuri Keskuse viimine Viljandisse, eesti keele majade loomist ja Integratsiooni Sihtasutuse (INSA) kolimist Narva.

Valdkondlikke organisatsioone ja huvigruppe kavandatakse kindlasti suuremas mahus kaasata ka uue perioodi kultuuripoliitika aluste ning lõimumiskava väljatöötamisse, millekohaste protsessidega planeeritaks alustada juba 2018. aastal kaasates selleks valdkondlikke esindusorganisatsioone.

Erivajadustega inimeste kultuurist osasaamise parandamiseks valmis MTÜ Kakora eestvedamisel, Eesti Töötukassa ja Kultuuriministeeriumi toetusel käsiraamat ligipääsetava ja mitmekülge kultuuriürituse korraldamiseks. Käsikirja soovitusel on suunatud korraldatava ürituse ligipääsetavuse tõstmisele eesmärgiga anda lisaväärtust ühiskondlikule ja sotsiaalpoliitilisele keskkonnale, et erandid saaksid tulevikus normiks. Lisaks toimusid 2017. aastal Kultuuriministeeriumi haldusala asutuste juhtidele kultuurisündmustele ligipääsetavuse teemalised koolitused.

Olulise uue algatusena loodi 2017. aastal üleriigilise ruumilise planeerimise kompetentsi koondamiseks koostöös Eesti Arhitektide Liiduga ministeeriumiteülene ruumiloome ekspertrühm. Ekspertrühma vahearuanne esitatakse märtsis 2018 ning lõpparuanne ruumiloome parendamise ettepanekutega septembris 2018.

Riigi investeerimisprojektidest kultuuritaristusse olid 2017. aastal olulisemad valminud objektid 18. märtsil avatud Ugala teater, mis tegutseb täielikult renoveeritud teatrihoones, kus lisaks suurele saalile saab etendusi anda ka moodsas black box tüüpi väikeses saalis. Lavaseadmed vahetati välja Vanemuise teatris ning Endla teatris toimus lisaks lavaseadmete uuendamisele ka suure saali renoveerimine. 22. veebruaril avati vanast raadiomajast renoveeritud Eesti Rahvusringhäälingu uudistemaja, kus suurima toimetusest seadis end sisse veebi-, tele- ja raadiouudiste ühendtoimetuse. Eesti Ajaloomuuseum renoveerib ja laiendab Maarjamäe kompleksi Tallinnas, mille raames valmis muuseumi juures tegutsev Filmimuuseumi uus hoone koos püsinäitusega.

2018. aasta eelarvest rahastatakse ka mitmeid olulisi kultuuriobjekte, mis kõik on pikisilmi oodanud investeringuid. Alustatakse Tallinna Linnateatri hoonete korrastamise protsessiga riigi ja Tallinna linna koostöös peaeesmärgiga ehitada uus ja ruumikam saal. 2018. aasta riigieelarvesse on hoonekompleksi projekteerimiseks planeeritud 700 000 eurot. Narvas algas 2017. aasta lõpus Vaba Lava teatrikeskuse ehitus. Endisesse tehasehoonesse rajatav teatrimaja on planeeritud avada 2018. aasta novembris. Narva Vaba Lava teatrikeskuse loomine on heaks näiteks, kuidas koostöös riigi, kohaliku omavalitsuse, era- ja kolmanda sektoriga saab luua uusi võimalusi kultuurivaldkonda. Lauluväljaku laululukaare renoveerimistödeks on ministeeriumil planeeritud 2018. aastal 330 000 eurot, mis samuti korrastatakse koostöös Tallinna linnaga Arvo Pärdi keskuse uus hoone valmib 2018. aastal, selle tarbeks eraldab kultuuriministeerium 3,7 miljonit eurot.

Edendamaks rahvusvahelistumist ning kultuuri- ja spordi suursündmuste korraldamist Eestis kiitis Vabariigi Valitsus 2017. aasta oktoobris heaks kahe miljoni eurose uue toetusmeetme käivitamise Eestis toimuvate ja majanduslikult positiivset mõju omavate rahvusvaheliste kultuuri- ja spordisündmuste korraldamiseks. Toetus annab Eesti kultuuri- ja spordivaldkonna tegijatele võimaluse korraldada suursündmusi, mis seni on rahanappuse tõttu jäänud toimumata, või täiustada oma seniseid suurprojekte. Taotlusvooru hakkab rakendama Kultuuriministeerium koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ja Rahandusministeeriumiga.

Riigi ja erasektori koostöö ühe parema näitena võib jätkuvalt esile tõsta Kultuuriministeeriumi initsiatiivil ASi Swedbank, Eesti Rahvuskultuuri Fondi ning maestro Paavo Järvi poolt 2015. aastal asutatud Sihtasutus Eesti Pillifond aktiivse tegutsemise jätkumist. Eesti Pillifondil oli eesmärk muretseda 2–4 rariteetset instrumenti aastas ning anda need kasutada Eesti noortele interpretidele. 2017. aasta lõpuks koosnes Pillifondi kollektsioon kaheksast kõrgetasemelist instrumendist, mis on antud konkursi tulemusel Eesti tippinterpretide kasutusse. Samuti osteti 2017. aastal kaks hinnalist poognat. Pillifondi töösse on kaasatud selles valdkonnas maailmas hinnatud kindlustusagentuur ning pillimeistrid, mis tagab instrumentidele vajaliku hoolduse. 2017. aasta lõpuks ületab Eesti Pillifondi investeringute maht ühe miljoni euro, mis kasvab, kuna investeerimisobjektide ehk ajalooliste väärisinstrumentide hind ajas tõuseb.

Aastast 2017 võib esile tõsta Rooma ühes tähtsamas ja mainekamas muuseumis Galleria Nazionale d'Arte Modernas 9. oktoobril avatud Konrad Mägi (1878–1925) suurt retrospektiivnäitust, mille elluviimise mõtte eestvedaja ja suurtoetaja oli ettevõtja ja kunstikoguja Enn Kunila. Läbi aegade kõige mahukama välisriikides Konrad Mägi teoste väljapaneku teostumine välisriigis toimub EV100 kultuuripeogrammi raames ja seda toetasid ka Eesti Kultuuriministeerium, Eesti Välisministeerium ja Eesti Suursaatkond Roomas ning Riigikantselei. Kuni 2018. aasta jaanuarini avatud näituse koostas Eesti Kunstimuuseum, väljapaneku kuraator on Eero Epner ning kujundajad Tõnis Saadoja ja Kätlin Tischler.

Oluline algatus on ka filmivaldkonnas rakendatav väliskapitalil toodetavate filmide toetusmehhanism Film Estonia toetuskava, mille maht alates 2018. aastast tõuseb ühe miljoni euro võrra jõudes kokku kahe miljoni euroni. Algatus soosib Eesti ja välismaiste tootjate koostööd filmide tegemiseks Eestis ja loob väärtuslikke töökohti paljudes sektorites.

Alates 2012. aastast tunnustab Kultuuriministeerium kultuurisõbra tiitliga organisatsioone ja eraisikuid, kes on oluliselt kultuurivaldkonda panustanud ja avaldanud seeläbi positiivset mõju kultuurisündmuste toimumisele ning valdkonna ja ühiskonna arengule. 14. veebruaril 2017. aastal tunnustati 27 ettevõtet ja eraisikut ehk kultuurisõpra, kes olid 2016. aastal kultuurivaldkonda enim panustanud. Aasta kultuurisõbra tiitliga pärjati Postimees, ühinemisprotsessi alustanud ettevõtted AS DNB ja Nordea Bank AB ning Aare Kaarma. 2017. aasta kultuurisõprade tunnustusüritus leiab aset 14. märtsil 2018. aastal.

Jätkus 2015. aastal avanenud ja Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) rahastatava loomemajanduse arendamise meetme elluviimine, mille kogueelarve aastani 2020 on 20 miljonit eurot ning 31.10.2017 seisuga oli rahastamisotsustega kaetud 91,25% eelarvest. Meetme seitsmest tegevussuunast on 2018. aasta alguseks kogu eelarve otsustatud loomemajanduse taristu ja tehnoloogilise võimekuse arendamise osas 4 miljoni euroga ning loomemajanduse tugistruktuuride arendamise osas 3,995 miljoni euroga. Viimatinimetatud tegevussuuna ja loomemajanduse valdkonnas tegutsevate ettevõtete ekspordivõime arendamise tegevussuuna eelarveid tuli 2017. aastal suurendada meetme teiste tegevuste arvelt, kuna kvaliteetsete ja oodatavat mõju loovate projektide hulk on oluliselt suurenenud. 2017. aastal toimunud taotlusvoorudes said kaks aastat kestvatele projektidele toetuse kokku 5 loomeinkubaatorit ja ärikiirendit ning 9 loomemajanduse piirkondlikku või valdkonklikku arenduskeskust.

2017. aastal viidi ellu Ettevõtjate Arendamise Sihtasutuse poolt läbi viidud projektikonkursi ja hangete tulemusena rahastatud sektoriteüleseid arenguprogramme Disainibuldooser ja PuitAIT, toimus teine MELT Foorum eesmärgiga tihendada loome- ja tööstusettevõtete koostööd, 14 loomeettevõtet liitus Ärimentorprogrammiga ning lõppes loomeettevõtjaid ja pangatöötajaid kokku viinud loomeettevõtete ekspordi arenguprogrammi pilootprojekt. Lisaks olid loomemajanduse teemad kajastatud ka Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise raames toimunud kultuuripärandi, arhitektuuri ja audiovisuaalvaldkonna konverentsidel. Uuringutest viidi läbi Eesti audiovisuaal-, kirjanduse-, kunsti- ja muusikavaldkonna rahvusvahelistumise ning ekspordi uuring. Lisaks algatati kolm uut uuringut: neljas Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus, Eesti raamatukogude ja muuseumide külastajate ja mittekülastajate ning teenuste kasutajate ja nende eelistuste uuring, Eesti ettevõtete ja sihtasutuste disainikasutuse uuring.

Alates 2018. aasta septembrist kuni 2019. aasta märtsini viib Kultuuriministeerium läbi EL struktuurivahenditest rahastatud loomemajanduse arendamise ja lõimumise meetmete vahehindamised. Selle käigus hinnatakse, kui tulemuslikud on olnud meetmete tegevused, mil määral on saavutatud meetmete tingimustes seatud eesmärgid ja oodatavaid tulemusi ning kuivõrd asjakohased, tõhusad ja tulemuslikud on olnud meetmete tegevused.

Välissuunalised tegevused

Välissuunalise suhtluse peamised koordineerijad ja toetuste andjad on Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital (Kulka), Haridus- ja Teadusministeerium, Välisministeerium ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS). Igaüks neist on oluline ja asendamatu lüli kultuuri rahvusvahelistumise ja -ekspordi ketis.

Kultuuriministeerium toetab eelkõige kultuuriprofessionaalide rahvusvaheliste kontaktide loomist ja realiseerimist taotlusvooru „Eesti kultuur maailmas“ ja „Riikidevaheliste kultuurikoostöölepete täitmine“ toel. Haridus- ja Teadusministeerium rahastab Rahvuskaaslaste programmi, eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programmi ja hõimurahvaste programmi kaudu välissuunalisi tegevusi. Välisministeeriumi tegevuses on kultuuridiplomaatial oluline roll. Kultuur oma mitmekesisuses aitab kasvatada vastastikkust mõistmist ning kultuuri kaudu on võimalik mitte ainult tutvustada oma riiki, vaid kinnistada ka oma riigi positiivset kuvandit ning seeläbi aidata kaasa ka välispoliitika eesmärkide saavutamisele. Eesti välisesinduste kaasabil toimus 2017. aastal 119 Eestit tutvustavat sündmust. EASi tegevus on enim suunatud loomemajanduse arendamise eesmärkide täitmisele, soodustades uute ambitsioonikate ärimudelitega ettevõtete juurdekasvu ning aidates loomeettevõtetel kasvatada oma ekspordivõimekust.

Seoses Eesti Euroopa Liidu eesistumise ja Eesti Vabariik 100. sünnipäeva tähistamisega on väga oluline osa täita kultuuri rahvusvahelistumisel ka Riigikantseleil. Rahvusvahelise välisprogrammi ettevalmistamiseks moodustati Riigikantselei juurde erinevatest osapooltest nõuandev komisjon ja see on lisaks nõuandvale funktsioonile aidanud koordineerida infot ja erinevate asutuste tegevusi ning näidanud, et selline koordinatsioon on oluline ja võiks ka edaspidi jätkuda.

Kultuuri rahvusvahelistumise üks lüli on samuti Eesti saatkondades tegutsev kultuuriesindajate võrgustik, kelle ülesandeks on aidata Eesti loovisikutel, kollektiividel, loomeettevõtetel ja kultuuriorganisatsioonidel jõuda rahvusvahelisele areenile, toetada tugevaid rahvusvahelistumise võimekusega tegijaid, nende tegevuste kaudu tutvustada Eestit ja Eesti kultuuri maailmas. 2017. a laiendati kultuuriesindajate võrgustikku ja loodi osalise koormusega kultuurireferendi koht Eesti saatkonnas Pekingis. Kokku tegutseb nüüd kaheksa kultuuriesindajat – Moskvas, Helsingis, Berliinis, Brüsselis, Pariisis, Londonis, New York'is ja Pekingis. Loomevaldkondade rahvusvahelistumise edendamise panustab ka Vabariigi Valitsuse 2016–2019 tegevusprogramm, mis kirjeldab tegevuspõhimõtet, et toetatakse kultuurivaldkonnas loomevaldkondade ekspordi ja rahvusvahelistumist, tugevdades Eesti loomingu rahvusvahelisi võimalusi ning panustades seeläbi Eesti rahvusvahelisse tuntusse ja mainesse. Eesti kultuuri rahvusvahelistumise ja ekspordi tõhusamaks toetamiseks ja tõenduspõhiseks poliitikakujundamiseks valmis 2017. aastal koostöös EASiga Eesti kultuuri rahvusvahelistumise ja ekspordi uuring, mis andis ülevaate nelja loomevaldkonna (audiovisuaal, kujutav kunst, helikunst ja kirjandus) osas. Uuringu eesmärgiks oli kaardistada ja analüüsida nende valdkondade tänaseid ekspordi väärtusahelaid ja -tegevusi ning valdkondade tuntust ja mainet rahvusvahelisel tasemel. Uuringust selgus vajadus teemadega valdkonniti täpsemalt ja süvendatult edasi tegeleda. Lõppeesmärgiks on jõuda kultuurivaldkonna rahvusvahelistumise ja loomesektori ekspordi kontseptsioonini, mille esimene versioon on praeguseks valminud. Antud teemaga jõudsalt edasiliikumiseks luuakse alates 2018. aastast eraldi ametikoht.

Kultuuriministeerium on 2017. a toetanud kultuurivaldkonna rahvusvahelistumist ja loomevaldkondade eksporti erinevate taotlusvoorude kaudu („Eesti kultuur maailmas“ ja „Riikidevaheliste kultuurikoostöölepete täitmine“). Kokku viidi 2017. aastal läbi 128 projekti 40 riigis. Koostööprojekte on peaaegu kõikide Euroopa riikidega, kuid ka väljaspool Euroopat selliste riikidega nagu USA, Kanada, Singapur, Hiina, Jaapan, Tšiili, Kasahstan, Kõrgõstan, Usbekistan, Maroko. Eesti kultuuri sündmusi välismaal toetati kogusummas 823 310 eurot. Sellest 64 856 euro eest toetati kultuurisuhete tihendamist väliseesti kogukondadega.

Taotlusvooru „Eesti kultuur maailmas“ eesmärk on aidata kaasa Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele ja tutvustamisele välismaal. Taotlusvooru maht oli 2017. aastal 600 000 eurot ja toetati 83 projekti tegevusi. 2017. aastal oli taotlusvooru fookuses eriti Euroopa Liidu Eesti eesistumise ja Eesti Vabariik 100. sünnipäeva tähistamisega seonduv. Oluline on ära märkida, et Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise ja Eesti Vabariik 100. juubeli pidustuste rahvusvahelist programmi rahastab siiski eelkõige Riigikantselei kogusummas 4,2 miljonit eurot, millest eesistumise välisprogrammi raames toetati 6 kuu jooksul sündmusi 1,6 miljonit euroga. Rahvusvahelise programmi sündmused hõlmavad 2017. ja 2018. a kokku 150 kultuuriüritust üle maailma. Mahukaim kultuurisündmuste programm leidis 2017. a aset Belgias, kus ainuüksi II poolaastal toimus 25 üritust. Eesti eesistumine ja Vabariigi 100. sünnipäev on avanud Eesti kultuuri tutvustamiseks ja rahvusvahelistumiseks ennenägematuid võimalusi, mida tulevikus tuleb targalt ära kasutada.

Kultuuriministeeriumil on kehtivad kultuurikoostöölepped 2017. aastal 42 riigiga. Nende raames toetati 45 projekti 2017. aastal kokku ca 135 000 euroga. Esiletõstmist väärrib, et 2017. aastal sõlmiti Prantsusmaaga filmivaldkonna koostöölepe. Leping, mis loob paremad võimalused koostööks filmide kaastootmises. Samuti on heaks näiteks riikidevahelisest kultuurikoostöö tugevdamisest Eesti-Soome kultuurifond, kuhu nii Eesti kui Soome riik otsustasid 2017. a rahaliselt panustada (Eesti 700 000 ja Soome 6 milj eurot). Fondi eesmärgiks on toetada kahe naaberriigi kultuurivaldkonna koostööprojekte nii Euroopas kui üle kogu maailma. Samuti on alustatud eeltööd Eesti-Läti-Leedu kultuurikoostöö fondi loomiseks.

2017. aastal uuendati Eesti-Gruusia, Eesti-Ukraina ja Eesti-Hiina kultuuriministeeriumide vahelisi kultuurikoostöö programme. Uue perioodi programmid hõlmavad koostööd kõigis kultuurivaldkondades ning pakuvad võimalusi kontaktideks ka mälu- ja õppeasutuste vahel.

Eesti ja Gruusia vahel on huvi tihedamaks koostööks just kultuuripärandi ja mäluastutuste vahel ning samuti filmide digiteerimise ja levi valdkonnas. Hiinaga suhetest väärrib esiletõstmist eriti tihe kultuuriaasta. Hiina- ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kultuuriaasta raames esines arvukalt Eesti artiste Hiinas klassikalisest muusikast kuni tsirkuseni. Edu on saanud nii Teater Vanemuist, kes oli kevadel Pekingi balletiteatri Baltikumi turnee partneriks kui ka Vanemuise ooperikoori, kes tegi kaasa Shanghai ooperi „Aida“ etendustes. See koostöö on loonud vundamendi järgmiste projektide õnnestumiseks, sest läbirääkimised on alanud nii Vanemuise balleti gastrolliks Shanghais ja Pekingis 2018. aasta sügisel kui ka Eesti materjali lavastamiseks meie tantsijate ja Hiina lavastusmeeskonnaga Tartus 2019. a. 2017. aasta oktoobris allkirjastas Eesti Kontsert maineka Shanghai kunstidefestivaliga 3-aastase koostöölepingu. Tänu sellele lepingule on Eesti muusikutel ja teatritel Hiina suunal palju suuremad võimalused tulevikus. Samuti soodustab see Hiina artistide ja teatrite etenduste jõudmist Eesti publikuni. Väga oluliseks näiteks tihedast koostööst Hiina suunal on, et 2018. a on Saaremaa Ooperipäevade peakülaliseks Shanghai Ooper, kes annab 3 etendust. 220-inimeseline trupp saab olema läbi aegade kõige suurem ooperipäevadel.

Lisaks väärrib kultuurikoostöö sündmustest esile tõstmist Eesti Kontserdi juhtimisel osalus Shanghai kunstide festivalil oktoobris (ETV tütarlastekoor, Estonian Voices, klassikatähed). Samuti Eesti riigi juubeli puhul ning tähistamaks Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumisperioodi Roomas maailma mainega Galleria Nazionale d'Arte Moderna e Contemporanea avatud meie kunstiajaloo ühe suurkaju, kunstnik Konrad Mäe suurnäitus. Kaasaegse kunsti valdkonnast tuleb kindlasti eriliselt esile tõsta New Yorki kaasaegse kunsti festivali Performa, kus Eesti oli 2017. a fookusriik (Eestit esindasid Flo Kasearu, Anu Vahtra ja Kris Lemsalu uudisteosed).

Rahvusvahelistumise eesmärki panustas otseselt ka välisrahastusel toodetavate filmide toetusmehhanism Film Estonia, mille mahtu suurendati nii 2017. kui ka 2018. aastal ja mille eesmärk on soodustada väliskapitali juurdevoolu Eesti audiovisuaalsektorisse ning meelitada siia välisriikide filmi- ja audiovisuaalsisu tootjaid.

Kultuuriministeeriumi rahvusvahelised kultuurikoostöö lepingud Ungari, Soome ja Vene Föderatsiooniga toetavad koostöö arendamist hõimurahvastega. Tallinnas ja Helsingis tähistati aasta lõpus Eesti ja Soome vanima koostöölepingu – vaimse koostöö konventsiooni sõlmimise 80. aastapäeva. Soome 100. aastapäeva programm Eestis sisaldas ka hõimurahvastele suunatud üritusi.

2017. aasta oli oluline aasta maailma põlisrahvaste õiguste kaitsmise seisukohast, sest täitus 10 aastat ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsiooni vastuvõtmisest. Haridus- ja Teadusministeeriumi hõimurahvaste programmi ellurakendamine on aidanud kaasa omariiklusega hõimurahvaste oma keele ja kultuuri arendamisele ja tugevdanud rahvusvaheliselt Eesti riigi kuvandit. Soome-ugri rahvaste esindusfoorumiks on soome-ugri rahvaste maailmakongress. Toimuvad ettevalmistused 2018. aasta Tartus ja Setumaal, Värskas toimuvaks soome-ugri rahvaste maailmakongressi vahekonverentsiks, mis valmistab ette 2020. aastal Tartus toimuvat korraldust VIII maailmakongressi.

Koostööd soome-ugri rahvastega kodu- ja välismaal koordineerib Kultuuriministeeriumi toel MTÜ Fenno Ugria Asutus, katusorganisatsioon, mis ühendab hõimurahvastega koostööst huvitatud organisatsioone ja asutusi. MTÜ Fenno Ugria Asutus haldab ka HTMi hõimurahvaste programmi. Hõimurahvaste programmist anti 2017. aastal välja kirjandus- ja teadusauhindu, toetati 11 üliõpilase õpinguid Eesti kõrgkoolides, rahastati 9 hõimurahvaste ajalooteaduste, arheoloogia, kultuuriuuringute, filoloogia ja lingvistika alast uurimisprojekti ning toetati 48 kultuuri- ja haridusprojekti läbiviimist, millest kolmandiku moodustasid MTÜ Fenno Ugria Asutuse tegevused nagu asutuse 90. aastapäeva tähistamine, hõimupäevad, hõimupäevade konverents, IV soome-ugri festival, kammerkoor Collegium Musicale kontsertreis, folklooripidu „Seto Kuningriik“, XIV soome-ugri kirjanike rahvusvaheline kongress jt, kuid ka soome-ugri rahvaste esindajate osalemist Tallinn Music Weekil, soome-ugri filmifestivalil FUFF, filmilaagris SUFF, XII noorte laulu- ja tantsupeol, eesti Etno muusikalaagris ja Viljandi Pärimusmuusikafestivalil).

2017. aasta aprillis tähistas Fenno-Ugria Asutus oma 90. aastapäeva. Oktoobrikuu kolmandal nädalavahetusel tähistati üle-Eestiliselt hõimupäevi. Rahvusvahelise hõimupäevade konverentsi fookus oli soome-ugri rahvaste kultuuridel tänapäevases kontekstis. 2017. aasta novembris korraldati Lätis, nii Riias Läti Seltsi majas kui Staicele liivi muuseumis IV soome-ugri festival koostöös Riia Läti Seltsi, Liivlaste Liidu ja Läti muuseumidega.

EV100 programmi raames toimus kammerkoor Collegium Musicale kontsertreis „Unustatud rahvaste radadel“ 2017. aastal soome-ugri kultuuripealinna Vuokkiniemisse Karjala Vabariigis Veljo Tormise muusikat tutvustava kavaga. 6–8. juulil osales paarikümneliikmeline setu delegatsioon Vene Föderatsioonis Krasnojarskis Haida külas toimunud folklooripeol „Seto Kuningriik“. Festivali käigus toimusid kontserdid ja avati kolm näitust. Koostöös Eesti suursaatkonnaga Moskvas külastati ka piirkonnas elavaid eestlasi.

2017. aasta olulisemad hõimuliikumist puudutavad kultuurisündmused Eestis, kus osalesid ka soome-ugri rahvaste esindajad, olid aprillis toimunud Tallinn Music Week, rahvusvaheline soome-ugri filmifestival FUFF ja kolmas Soome–Ugri Filmi Fondi (SUFF) suvine filmilaager Tsiistres Võrumaal, XII noorte laulu- ja tantsupidu, eesti Etno muusikalaager ja Viljandi Pärimusmuusikafestival. Olulise sündmusena võib esile tuua 23.–26. augustil 2017 Tartus toimunud XIV soome-ugri kirjanike rahvusvahelist kongressi, kus osales eri riikidest ligi sadakond soomeugri kirjanikku ja kirjandusteadlast.

Rahvuskaaslasi välismaal toetab Kultuuriministeerium Rahvuskaaslaste programmi ja „Eesti kultuur maailmas“ taotlusvoorude abil. EV100 juubeliaastal toetab väliseesti-suunalisi projekte täiendavalt Riigikantselei. Suurim Eesti diasporaaga riigiks on kujunenud Soome, kus elab hinnanguliselt kuni 75 000 rahvuskaaslast. Eesti Vabariigi sünnilugu seostub eelkõige Peterburi eestlaskonnaga XX sajandi algul. Eesti vabariigi juubeliaasta algust tähistaval tänujumalateenistusel ja kontserdil aprillis Peterburi Jaani kirikus osalesid peaminister Jüri Ratas ning riigisekretär Heiki Loot. Üritused tähistasid 100 aasta möödumist eestlaste meeleavaldusest Peterburis Eesti autonoomia toetuseks.

Haridus- ja Teadusministeerium toetab rahvuskaaslaste programmi haridusprojektide konkursi kaudu eesti keele ja kultuuri õpet ja eestikeelset hariduse andmist ca 80 välismaal asuvas õpetuskohas, mille seas on nii üldhariduskooled, pühapäevakooled, seltse, lasteaedu, mudilasringe kui ka keelekursusi. Kõikidele õpetuskohtadele on saadetud kvaliteetset eestikeelset õppevara. Rahvuskaaslaste stipendiumiprogrammi toel on toetatud väliseesti noorte õpinguid Eesti kõrgkoolides ja kutseõppeasutustes. HTM ja KuM on koos rahastanud väliseesti 12-17-aastastele lastele suunatud igasuviseid eesti keele ja meele laagreid Eestis, mille eesmärgiks on pakkuda osalejatele võimalust tutvuda Eestiga, kohtuda eakaaslastega välismaalt ja Eestist ning arendada erinevate tegevuste abil oma eesti keele oskust. HTMi rahastamisel on käivitunud väliseesti noorte suunatud noortevahetused, mille eesmärgiks on pakkuda võimalust viibida keelekeskkonnas, tutvuda Eesti riigi ja eesti kultuuriga, külastada siinseid riigiasutusi ja ettevõtteid ning saada ülevaade Eestist õppimise ja töötamise võimalustest. HTMi toetusel on valminud eesti keele e-õppe algtaseme kursus „Keeleklikk“, mis pakub võimalust õppida eesti keelt interneti vahendusel tasuta ja mida on võimalik kasutada nii individuaalõppeks kui ka klassiruumis. Kursus arendab kõiki osaoskusi ning selle venekeelsel versioonil on 25 000 ning ingliskeelsel versioonil 5000 kasutajat.

Rahvuskaaslaste programmist on HTM toetanud ka välismaal elavatele lastele mõeldud e-põhikooli „Üleilmakool“ arendamist, mis pakub võimalust läbida e-kursuseid osaliselt Eesti riikliku õppekava alusel. Lisaks eesti keele ja kirjanduse kursustele pakub üleilmakool ka ajaloo, maatundmise ning informaatika kursuseid. (www.yleilmakool.ee).

2017. aastal toetas HTM rahvuskaaslaste programmi kaudu eesti keele ja kultuuri õppega seotud tegevusi välismaal 433 054 euroga.

HTM toetab rahvuskaaslaste programmi väliseesti arhiiviprojektide konkursi kaudu, mida korraldab Rahvusarhiiv, väliseesti kultuuripärandi kogumist, korrastamist ja kasutusele võtmist (digiteerimist). 2017. a konkursi eelarve oli 163 500 eurot.

Integratsiooni SA koostöös Eesti Vabariik 100 toimkonnaga toetas 2017. aastal 19 erinevat väliseesti projekti, sh EstDocs Filmifestivali ja Kotkajärve metsaülikooli juubelinäitust Torontos, Estival 2018 toimumist Stockholmis, EV 100 kontserdi korraldamist Helsingis, New York'i Eesti päevi ja palju muud. Taotlusvoor Eesti kultuur maailmas toetas seitset välis-Eesti suunalist projekti, millest eelkõige tasub esiletõstmist Eesti kultuurikollektiivide osalemine 31. augustist 3. septembrini Los Angeles toimunud XXXIII Lääneranniku Eesti päevadel. Festival toimus EV 100 egiidi all ja lõi ühtlasi võimalusi tutvustada väliseestlaskonnale tänaseid Eesti filme, autoreid, artiste, loovtööstuse esindajaid, IT firmasid ja ka teisi ettevõtteid Ameerika turul. Lisaks toetati mitmeid väliseestlaste kultuuripäevade ning festivalide korraldamist: Kesk-Lääne Eesti Noorte Koondise (KLENK) Idaranniku Eesti päevi märtsis, Tallinna Linnateatri lavastusi aprillis Eesti päevadel New Yorgis ja Washingtonis. Aprillis toimus Amsterdams Eesti laulu- ja tantsupeokultuuri tutvustav festival "Kõlavöö", kus esinesid maailma eri riikidest eestlaste koorid ja rahvatantsurühmad üle kogu Euroopa ja esitati Eesti heliloojate loomingut. 2017. aastal XII noorte laulu- ja tantsupeost võttis osa 13 väliseesti koori ja üks tantsurühm, kokku 336 lauljat ja 24 tantsijat USA-st, Kanadast, Norrast, Rootsist, Soomest, Hollandist, Hispaaniast, Luksemburgist, Saksamaalt, Belgiast, Lätist. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts andis rahvatantsu mentorõpet Peterburi Eesti Seltsi tantsurühmale Neevo Peterburis ja Riias.

Eesti ringhäälingu saatesarjad „Pealtnägija“, Vikerraadio saatesari „Eesti lugu“, „Vikerhommik“ jt kajastasid välieestluse ajalugu ja tutvustasid väliseestlastest teadlasi ja ühiskonnategelasi. Kirjanik Karl Ristikivi 105. sünniaastapäeval maeti eesti kirjanduse suurkuju oktoobris Stockholmi metsakalmistult ümber Pärnumaale, Varbla valla Paadrema kalmistule. Ilmus mitmeid väliseestlasi ja pagulust kajastavaid kirjandusteoseid.

Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine

2017. aasta II poolel oli Eesti esimest korda Euroopa Liidu Nõukogu eesistujamaa, mille käigus kujundati nõukogu seisukohti olulisel määral ka kultuurivaldkonnas. Aasta esimeses pooles toimusid ettevalmistatavad tegevused nii võimalike aruteluteemade kui ka eesistumise ürituste osas. Kultuurivaldkonnas konsulteeriti valdkonna ja institutsioonidega nii Eestis, Euroopa Liidus kui liikmesriikides valimaks välja kõige aktuaalsem teema, mida Eesti soovis selles vallas esile tuua. Eesistumise ajal keskenduti parema ligipääsu tagamisele kultuurile digitaalse pöörde ajastul ning uuriti, kuidas on digitehnoloogiad muutnud kultuurisisu tarbimise, loomise ja sellele ligipääsu viise ning mida nõuavad need muutused kultuuriasutustelt. Teematilised arutelud algasid juuli keskel Tartus toimunud kultuuripärandi konverentsil ning kokkuvõttes tehti 21. novembril toimunud kultuuriministrite nõukogus, kus EL kultuuriministrid võtsid Eesti juhtimisel vastu selleteemalised järeldused.

Lisaks keskendus novembri nõukogu poliitiline arutelu kultuuri rollile sidusate ühiskondade kujundamisele Euroopas. Arutelu oli heaks sissejuhatuses ja sisendiks nii tulevastele aruteludele EL järgmise perioodi eelarveraamistiku kui ka nõukogu kultuurivaldkonna uue perioodi töökava teemadel. Eesti jätkas samuti sisulist tööd Malta eesistumise ajal alguse saanud eesistuja sõprade rühmaga (Friends of the Presidency), mis tegeleb strateegilise lähenemisega EL rahvusvahelistele kultuurisuhetele. Eesti eesistumisel keskenduti selle rühma aruteludes kultuuripärandi väärtustamise ja kaitse küsimustele, mis on aktuaalsed nii 2018. aasta Euroopa kultuuripärandiaasta kontekstis, aga samuti ka seetõttu, et kultuuripärandiga seonduvalt on ELis, teistes rahvusvahelistes organisatsioonides ja ka liikmesriikides töös mitmeid olulisi protsesse, nii seadusandluse kui ka rakenduslike tegevuste poolel. Aruteludest koorusid välja võimalikud koostöökohad, näiteks kultuuripärandi kaitse aspekti lisamine Ühise Julgeoleku ja Kaitse missioonide ja operatsioonide mandaatidesse. Juba praegu, kui eesistuja sõprade grupi mandaat on poole peal, võib tõdeda, et see protsess on aidanud kaasa kultuuri- ja pärandiküsimuste teadvustamisele teistes poliitikavaldkondades ning sektoritevahelisele ja -ülesele koostööle, mis ongi üks selle protsessi eesmärke.

Audiovisuaalvaldkonnas oli Eesti eesistumise kõige olulisem teema läbirääkimised Euroopa Parlamendiga audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi uuendamisel, kus toimus kokku viis triloogi. Audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi uuendamine on üks osa EL ühtse digitaalse turu strateegiast, millega tahetakse ajakohastada sisuteenuste liikumist erinevatel platvormidel ning luua teenuste arenguks ja leviks digitaalajastule kohane soodsam ja paindlikum õigusruum. See tugineks audiovisuaalmeedia teenuste valdkonnas jätkuvalt EL ühistele väärtustele, eesmärkidele ja põhimõtetele, suudaks tagada erinevate sisuteenuste võrdse kohtlemise uutes oludes ja ka suurema õiguskindluse kõigile osalistele. Tegemist on keeruka teemaga, kus nii EL Nõukogu ehk liikmesriikide mandaat kui ka Euroopa Parlamendi mandaat oli suhteliselt habras ning mitmetes olulistest punktides erinev. Eesti saavutas läbirääkimistel Euroopa Parlamendiga mitmetes punktides kokkulepped, kuid töö jätkub Bulgaaria eesistumise ajal ning Eesti püüab võimalikult palju nõu ja jõuga tulevast eesistujat toetada. Vaadates kaugemale tulevikku korraldati audiovisuaalvaldkonnas novembri lõpus koostöös Pimedate Ööde Filmi festivali ja Eesti Filmi Instituudiga tulevikuvisioni konverentsi „Pictured Futures“, mis tõi välja filmi ja meediavaldkonna peamised väljakutsed ja võimalused. Sõna said nii visionäärid, filmi instituudid, filmitegijad kui meediasektor. Käsitleti võimalikke ärimudeleid ning lugude jutustamise võimalusi.

Eelnõud, mis kultuurivaldkonda oluliselt mõjutavad, tulenevad tihtipeale teistest valdkondadest (autoriõiguste ja andmekaitse regulatsioon, tolli koostöö illegaalsel kultuuriväärtuste kaubitsemisel, e-raamatute maksuerisused jms). Seetõttu oli oluline eesistumise ajal jälgida ka horisontaalseid teemasid. 2018. aastal saavad kõige olulisemateks teemadeks ka kultuurivaldkonna jaoks uue finantsperspektiivi arutelud ning EL kultuuri tööplaan.

Eesti EL Nõukogu eesistumise oluline osa oli ka Eesti tutvustamine läbi mitmekesise ja rikkaliku kultuuri. Eesti tutvustamiseks loodud rahvusvahelise välisprogrammiga tähistati Eesti esimest EL Nõukogu eesistumist ja ühtlasi ka Eesti Vabariigi 100 sünnipäeva. Välisprogrammi kaasatud loojate ja kultuurikollektiivide kaudu on Eesti olnud 2017. aastal nähtav kogu maailmas. Eesti EL Nõukogu eesistumise ja EV100 välisprogrammi raames toimus üle saja ürituse enam kui 40 riigis, mille raames kaasati üle 30 partneri Eestist ja välismaalt. Välisprogramm jätkub ka uuel aastal, et tutvustada Eesti juubeli kaudu siinset kultuuri, haridus- ja teaduselu ning digiühiskonda ja ettevõtluskeskkonda.

Kultuuriprogrammi silmapaistvaimate sündmustena võib välja tuua N099 Teatri etendust “NO40 Pööriöö uni, Berliinis, tänavakunstnik Edward von Lõnguse ja kunstiplatvorm NOARi projekt „Digitänavakunst“, mille kaudu räägivad 100-aastased eestlased nutirakenduse kaudu meie lugu Euroopa pealinnades Brüsselis, Roomas, Pariisis, Berliinis, Kopenhaagenis Helsingis. Järgmisel aastal projekt jätkub. Folkmuusikaansambel Trad.Attack! võtab kahe aasta jooksul ette turnee „All around Europe“, millega soovitakse jõuda igasse Euroopa riiki. Paavo Järvi ja Eesti Festivaliorkester alustas augustis esimese rahvusvahelise ringreisiga. Eesti Kunstimuuseum on välisprogrammis esindatud mitme olulise näitusega: nii toimusid sel aastal kureeritud eesti kaasaegse kunsti näitused Brüsselis BOZARi keskuses, Roomas Konrad Mäe teoste näitus, ning 2018. aasta jaanuaris avatakse Washingtoni Rahvusgaleriis Michel Sittowi näitus. Kumu näitused jõuavad ka 2018. aastal Pariisi d’Orsay muuseumisse, Le Lieu unique keskusesse Nantes’i ning Jaapanisse.

Kultuurikeskne haridus ja teadmistepõhine kultuurikorraldus

Kultuuri- ja haridusvaldkonna ning kohalike omavalitsuste ühise koostöö heaks näiteks on 2016. aastal Kultuuriministeeriumi eestvedamisel koostatud noorte huvitegevuse kontseptsiooni alusel 2017. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel väljatöötatud rakendusaktide vastuvõtmine, mis lõi aluse riigi noorte huvitegevuse ja huvihariduse täiendava toetussüsteemi rakendumiseks 2017. aasta 1. septembrist. Kohalikud omavalitsused on tuginedes huvitegevuse kitsaskohtade analüüsile ning seatud prioriteetidele esitanud toetuse raames elluviidavate tegevuste kavandid Eesti Noorsootöö Keskusele ja esialgsetele andmetele tuginedes hõlmavad 2017/2018 aastate toetusmahtudest (2017. aastal ca 6 ja 2018. aastal 14,25 miljonit eurot) kohalikul tasemel elluviidavad kultuuri valdkonna tegevuste toetused ca 1/3, mis jagunevad laiemalt juhendajate töötasude ja inventari soetamise vahel. 2017. aasta lõpus viidi läbi Haridus- ja Teadusministeeriumi esimene huviala valdkondade kvaliteedi arendamise taotlusvoor, mis on suunatud valdkondlike esindusühingute tegevuse toetamiseks. Toetuse saajad avaldatakse 2018. aasta veebruaris. Seega on käivitunud mitmekülgne toetussüsteem, mis annab võimaluse kohalikul tasandil läbiviidavate noortele suunatud kultuuritegevuste analüüsimisel seada prioriteete ja vähendada kitsaskohti panustades noorte huvitegevuses ja huvihariduses osalemise tagamiseks ja tõstmiseks ning mitmekesisemate võimaluste pakkumiseks. Ülevaade esimestest tulemustest valmib 2019. aastal.

Riik toetab kultuuri- ja kunstialast kõrgharidust andvate kõrgkoolide õppetegevust lisaks Haridus- ja Teadusministeeriumile ka olulises osas Kultuurkapitali kaudu. Lisaks määrati aastal 2017. õpinguteks välismaa kõrgkoolides või teadusasutustes ning oluliste kultuuriprojektide ja loominguliste tellimuste heaks 20 Eesti Vabariigi kultuuristipendiumit kogusummana 46 000 eurot.

Kõrgharidusõppe korraldamisel kõrgkoolidele suurema otsustusvabaduse andmiseks muudeti 2017. aastast riigieelarvest kõrgharidusõppe rahastamise põhimõtteid ning suurendati baasrahastuse osakaalu 80%-ni. Strateegiliste eesmärkide saavutamise toetamiseks täpsustati tulemusrahastamise põhimõtteid. Et suurendada õppe vastavust tööturu vajadustele on üks tulemusnäitajatest seatud lõpetajate hõivatusesga tööturul. Samuti toetavad seatud tulemusnäitajad välisüliõpilaste kaasamist ning üliõpilaste lühiajalise rahvusvahelise mobiilsuse suurendamist.

Väärtusliku Eesti kultuuripärandi digiteerimist viiakse läbi kultuuripärandi Digitaalse Kultuuripärandi Nõukogu juhtimisel erinevate ministeeriumide haldusalade poolt pikalt, kuid heas koostöös ettevalmistatud „Kultuuripärandi digiteerimine 2018-2023“ tegevuskava alusel. Kultuuripärandi digiteerimine loob kasutusvõimlusi eelkõige hariduse ja loomemajanduse valdkondades. Kultuuripärandi digimine ning digiteeritud pärandi kasutusevõimaluste parandamine on ka üle-euroopalise 2018. aasta Euroopa kultuuriaasta üks fookuseid. Olulise tõuke digitaliseerimisele on andnud kindlasti ka 1. jaanuarist 2017 esimese riigina maailmas Eestis säilituseksemplari seaduse alusel kohustuslikult kogutav ja väljaannete digitaalselt säilitamise kohustuslikkus. Samuti on kvalitatiivset taset nii digitaliseerimises, konserveerimises kui ka elektroonilise juurdepääsu võimaldamisel tõstnud Rahvusarhiivi uue peahoone Noora avamine 1. veebruaril 2017. aastal Tartus.

Teadmispõhise ja argumenteeritud kultuuripoliitika kujundamiseks analüüsitakse Kultuuriministeriumis regulaarselt uuringute vajadust ja alates 2014. aastast kinnitatakse iga-aastaselt elluviidavate uuringute plaan. Planeeritavate uuringute info ja läbi viidud uuringute kokkuvõtted avalikustatakse ministeeriumi kodulehel. Selline protsess võimaldab tellitavaid uuringuid pikemas perspektiivis planeerida, nendeks vajaminevaid ressursse riigis valdkondade üleselt tõhusamalt kasutada ja rakendusuuringute tulemusi laiemalt kajastada. Olulisteks uuringuteks 2017. aastal võib lugeda Eesti ühiskonna integratsioonimonitoringu, Eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele õppe vajadusuuringu ning Eesti sõjaajaloolise arhitektuuripärandi kaardistamise ning kasutuselevõtmise uuringu läbiviimist ja mitmeid teisi olulisi analüüse.

Enam on hakatud tähelepanu pöörama ka valdkondlikele teadus-arendustegevustele ja selleks loodi 2016. aastal teadusnõuniku ametikoht ning sellele lisaks asutati 2017. aastal ministeeriumi teadusnõukogu, mille põhieesmärk on nõustada ja suunata kultuuri-, spordi ja lõimumispoliitika kujundamise ja ellurakendamise otsuseid ning edendada sellega seotud strateegilist koostööd. Jätkatakse koostööd Eesti Teadusagentuuri ja kultuuri valdkonna teadlaste ning teadusasutustega selgitamaks välja prioriteetseid uurimistemasid ja ühisuuringute teostamise võimalusi.

Edenenud on ka koostöö Kultuuriministeriumi ja Statistikaameti vahel analüüsides ühiselt riiklike statistikatööde ning statistika kogumise ja säilitamise vajadusi ning statistikatööde käigus kogutavate andmete kasutatavuse parandamist. 2018. aasta alguses jätkuvad mitmed koostööalgatused, mis näiteks on suunatud teiste valdkondade kogutava informatsiooni ja lõimumisvaldkonna vajaduste paremaks ühitamiseks andmete riskikasutamisel ja erinevate riiklike andmebaaside ühendamisel. Samuti pööratakse enam tähelepanu Statistikaameti poolt loodud tehnoloogiliste võimaluste kasutajaoskuste ning loodavate kasutusvõimaluste tõstmiseks.

III Valdkondlikud prioriteedid

Arhitektuur

2017 on olnud arhitektuurivaldkonna jaoks riigi tasandil väga oluline aasta. Riigikantselei juurde loodud ministeeriumiteülene ja koostöös Eesti Arhitektide Liiduga ruumiloome ekspertrühma käivitamine annab lootust, et riigi strateegilisi eesmärke seostatakse edaspidi ruumilise arengu eesmärkidega märksa paremini ja teadlikumalt. Ekspertühma tegevuse fookus on suunatud otseselt Kultuur 2020 arhitektuurivaldkonna esimese kolme alaeesmärgi parema täitmise poole. Valdkondlikuks töövõiduks tuleb pidada arutelule laiemal põhjal saavutamist, mis tänu Vabariigi Valitsuse mandaadile aitab viia sõnumit ruumi olulisusest ka asjaomastest ministeeriumitest väljapoole.

2017. aasta jooksul toimus moodustatud ruumiloome ekspertrühma lähteülesande väljatöötamine ja kooskõlastamine. Kevadel valiti ekspertrühma juhiks Jaak-Adam Looveer ja rühm alustas aktiivset tegevust oktoobris ning ekspertrühma ülesannete valmimiseks on aega aasta. Neljas temaatilises töörühmas peavad esialgsed ettepanekud valmima 2018. aasta veebruariks.

Kultuuriministeerium osales aktiivselt nii sisuliste eesmärkide ettevalmistamisel kui ekspertrühma töös. Riiklikult toetatud strateegilise algatusena on see valdkonnale väga oluline võimalus analüüsida ja teha ettepanekuid ruumiotsuste tegemise ja elluviimise viisi kohta riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandil. Ekspertühm koondab seotud ministeeriumite, erialaorganisatsioonide ja oluliste valdkonnaga seotud asutuste esindajad tegema ettepanekuid küsimustes, mis vajavad parandamist seoses ruumilise planeerimise, arhitektuurse kavandamise, ruumi haldamise, ruumiõiguse ja ruumipädevusega. Ekspertühma töö peatab 2018. aasta oktoobriks ettepanekutega Vabariigi Valitsusele.

Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise raames korraldas Kultuuriministeerium 21. septembril Tallinnas rahvusvahelise Arhitektuuripoliitika konverentsi. Ettekannetega esinesid arhitektuurinõunikud ja riigiarhitektid mitmest Euroopa riigist, kus igapähe on arhitektuuripoliitika pisut erinevalt üles seatud. Konverents oli ruumiloome ekspertrühma töö stardisündmusena väga tugev impulss, mis aitab näha ja sihte seada ruumipoliitika mitmekesistel horisontidel.

Riik väärtustab terviklikku elukeskkonda kui olulist komponenti säästva arengu eesmärkide saavutamisel. Eesti Vabariik 100 programm „Hea avalik ruum“ on hea tava juurutamise ja Euroopa Liidu struktuurivahendite targa kasutamise positiivne näide, eesmärgiga taasaktiveerida riigi 100. sünnipäevaks 16 Eesti linna keskväljakud, peatänavad või nende ümbrus. Arhitektuurivõistluste tulemusel valitud projekte on asunud realiseerima. Ehitusega on alustatud Tõrvas, Valgas ja Põlvas. Hankes või hanke ettevalmistamisel on Rapla, Võru, Elva, Jõhvi ja Kuressaare. Võistlus ei õnnestunud Pärnus, viivitus on Põltsamaal ja Kuremäel. Teised linnad on erinevates faasides raha taotlemisest projekteerimiseni.

Kultuuriministeeriumi kaastoetusel toimus 13. septembrist 27. oktoobrini neljas Tallinna Arhitektuuribiennaal (TAB), mis on järjest rahvusvahelisema haardega valdkondlik üritus. TABi teemaks oli tänava looduslike ja inim-initsieeritud ruumiloome viiside koosvaatamine. Kuraatorimeeskond ja TABi raames toimunud visioonivõistluste osalejaskond oli rahvusvaheline ning aitab kaasa Eesti kui arhitektuurimaa kuvandi levikule. Samuti on oluline otsiva tulevikkusuunatud ruumikohase diskussiooni õhushoidmine, mida Arhitektuurikeskus TAB-i korraldamisega jõuliselt teha suudab.

Kultuuriministeerium teeb ruumikohast koostööd teiste ministeeriumitega. Koos protsessi juhtinud Keskkonnaministeeriumiga rõõmustame Euroopa Maastikukonventsiooni vastuvõtmise üle ning jätkame ühiseid pingutusi teiste ruumi väärtustavate algatuste elluviimiseks. Rahandusministeeriumi planeeringute osakonnaga toimub suhtlus planeerimist puudutava seadusloome ja korraldusliku arenduse teemadel.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga, MTÜ-dega Ruumiharidus ja Eesti Arhitektuurikeskus koostati 2015. – 2016. aastal arhitektuuriõppe valikkursus üldhariduskoolide gümnaasiumiastme õpilastele. Kursust piloteeriti 2017. aastal kuues koolis. Alates septembrist 2017. on valikkursuse „Arhitektuur kui elukeskkond“ tööversioon ja selle rakendamiseks koostatud juhendmaterjalid õppeprotsessi läbiviimiseks avalikustatud riigi õppekava infoportaalis ning gümnaasiumid saavad seda oma õppeplaani kokkupanemisel rakendada. Tähelepanu vajab õpetajate ettevalmistus ja õppematerjalide, sh digitaalsete materjalide koostamine, milleks ei ole siiani kestlikku lahendust leidunud.

Kuigi kehtiva riigihangete seadusega on tagatud raamistik ideekonkursside korraldamiseks ning väärtuspõhiste riigihangete läbiviimiseks, teeb Kultuuriministeerium jätkuvalt koostööd valdkonna erialaliitude, eeskätt Eesti Arhitektide Liiduga ning ettevõttega Riigi Kinnisvara AS, et töötada välja parim riigihanke läbiviimise praktika, mis tagaks kvaliteetse ehitatud keskkonna arengu ja autoriõiguste kaitse selle loomisel.

Kultuuriministeerium ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium osalevad ka arhitekti kutset andva kogu tegevuses Eesti Arhitektide Liidu juures, Kultuuriministeerium ka sisearhitekti kutset andva kogu töös Eesti Sisearhitektide Liidu juures ning Rahandusministeerium osaleb ruumilise planeerija kutset andva kogu töös Eesti Planeerijate Ühingu juures ja kutsestandardi uuendamisel. Lisaks nõustab Rahandusministeerium vastavalt vajadusele maavalitsuste, kohalike omavalitsuste ja ministeeriumide planeeringuhangete korraldamist ning kvaliteedikriteeriumide järgimist nendes.

Oluline on veel 2017. aasta kohta ära mainida, et nii Kultuurkapitali kui Eesti Arhitektide Liidu aastapreemiaga pärjati riikliku suurinvesteeringuna rajatud Eesti Rahva Muuseumi uus hoone Tartus Raadil. Valdkonna spetsialistide üksmeelne heakskiit on tunnustus ka Eesti riigile, kes arhitektuuri tellijana näitab erasektorile eeskujuga ruumi kvaliteedi tõstmise osas. Sisearhitektuuri eest sai preemia ka teine riiklikult rahastatud objekt Rahvusarhiiv Noora, mis samuti pälvis kõrgeima hinnangu nii Kultuurkapitali kui Eesti Sisearhitektide Liidu poolt.

Kultuuriministeerium toetab Eesti arhitektide osavõttu XVI Veneetsia arhitektuuribiennaalist, mis toimub 24.05. – 25.11.2018. Arhitektuuribiennaali kuraatori leidmiseks on toimunud visioonivõistlus, kuraator on valitud ning töö ekspositsiooniga käib.

Kultuuriministeeriumi taotlusvooru „Arhitektuuri ja disaini projektid“ raames toetab riik valdkondlikult olulisi algatusi. Taotlusvooriga jaotatakse valdkonnale aastas 80 tuhat eurot. 2017. aasta voorust toetas ministeerium erinevate näituste, töötubade, festivalide ja visioonivõistluste korraldamist.

Kultuuriministeerium toetab Eesti Arhitektuurikeskuse kui strateegilise partneri tegevusi, mis keskenduvad muu hulgas ka valdkonna ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordivõimekuse tõstmisele. Arhitektuurivaldkonnas tegutsevate ettevõtjate ekspordivõimekuse kasvatamist toetatakse Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse poolt rakendatava loomemajanduse arendamise meetme raames eesmärgiga suurendada eksportivate ettevõtete arvu, nende lisandväärtust ning tulu ettevõtte ja töötaja kohta.

2017. aastal sai Eesti Arhitektuurikeskus valdkondliku arenduskeskusena toetuse kaheaastasele projektile, mille käigus ellu viidavate tegevustega aidatakse suurendada arhitektuurivaldkonna ettevõtete ekspordivõimekust läbi koolituste, kontaktkohtumiste, välisurgu tundvate ekspertide kaasamise ning toetatakse büroode osalemist välismaistel konkurssidel. Projekti eesmärk on kasvatada valdkonna ekspordikäivet, suurendada eksportivate ettevõtete arvu valdkonnas ning tihendada ühist tootearenduse alast koostööd sidussektoritega (puitmajade, mööbli ja materjalide tootjad, ehitusettevõtted, jms). Lisaks algatas Eesti Arhitektuurikeskus loomemajanduse arendamise meetme raames koolitus- ja mentorprogrammi PuitAIT, mis on suunatud Eesti puidutööstus-, arhitektuuri- ja insenerivaldkonnas tegutsevatele väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele eesmärgiga tõhustada sidusvaldade vahelist koostööd ning suurendamiseks teadlikkust üksteise võimekusest ja vajadustest. Tegemist on sidusvaldkondade otsestele vajadustele suunatud koolitus- ja töötubade programmiga, mis katab kogu protsessi disainist tootmiseni ning annab osapooltele uusi praktilisi teadmisi. Mentorlusprogrammi kaudu pakutakse tuge suurima ekspordipotentsiaaliga projektile nii turunduse kui ärinõustamise valdkonnas.

Kokkuvõttes võib olulisima tegevusena esile tõsta 2018. aastal jätkuva ruumiloome ekspertrühma töö, mis võib anda selgema vaate tegevustele, mida riik peaks arhitektuuri edendamisel tulevikus kavandama. Valdkondlike prioriteetide sidumine riigi üldisemate eesmärkidega peaks tõstma ruumiloome mõistmist ja väärtustamist igal tasandil. Ekspertrühma töö tulemused saavad olema sisendiks arhitektuuri valdkonnas ühiste tegevussuundade ja põhimõtete kokkuleppimisel, mis võiksid olla aluseks ka riigi arhitektuuripoliitika kujundamisel ja elluviimisel.

Disain

Disaini roll on ühiskonnas aastate jooksul palju muutunud. Loomevaldkondadest hõlmab disain toote-, teenuse-, graafilist ja ka moedisaini, kuid üha enam seostame disaini inimkeskse ja loova probleemilahendamise viisi ehk protsessiga. Disaini, disainimõtlemist ja -kompetentsi tuleb käsitleda ettevõtluse, tööstuse ja avaliku sektori innovatsiooni olulise komponendina ning sellisena ka vastavate ministeeriumite ja organisatsioonide prioriteedina.

2017. aasta 19. juunil esitles Riigikantselei juures töötanud avaliku sektori ja sotsiaalse innovatsiooni arendamise rakkerühm oma viimasel töökoosolekul pooleteise aasta töö tulemusi. Rakkerühma ülesanne oli töötada välja ettepanekud, kuidas paremate teenuste osutamiseks ja poliitika tegemiseks suurendada innovatsioonivõimekust Eesti avalikus sektoris ning laiemalt ühiskonna valmidust sotsiaalseks innovatsiooniks. Rakkerühma hinnangul on vaja luua püsivalt tegutsev meeskond, kes aitab leida uuenduslikke lahendusi keerulistes valdkonnaülestes ja mitut asutust puudutavates probleemides ning juhendab ja nõustab ametnikke kasutajakesksete avalike teenuste loomisel. Kodanikukesksemate avalike teenuste pakkumiseks luuakse avaliku sektori ja sotsiaalse innovatsiooni rakkerühma ettepanekul ühendministeeriumisse innovatsioonilabor, antakse ametnikele praktilised oskused teenusedisaini tööriistade kasutamiseks ja kaasatakse ettevõtteid ühiskondlike probleemide lahendamisse.

Kultuuriministeerium osales 2016-2017 valdkondliku arenduskeskuse ja strateegilise partneri Eesti Disainikeskuse eestvedamisel disainivaldkonna visioonidokumendi loomisel. Koosloome põhimõttel sündinud Design Estonia programm on valdkonna initsiatiiv ühendada jõud ühiskonna ja valdkonna arenguks, leppides kokku ühiselt valitud suundades ja tegevustes. Üheks eesmärgiks on valdkonna kompetentsikeskuste ja spetsialistide oskuste edukam rakendamine keskkonna kujundamisel. Design Estonia programmil nähakse kahte olulist väljundit: riigi poliitika kujundamisel sisendiks olemist ning valdkonnas toimetavate organisatsioonide eesmärkide ühtlustamisel, omavahelise koostöö mõtestamisel ja kasvatamisel ning seeläbi suurema mõju saavutamisel. Praeguseks on programmi esimene versioon valminud ning toimub töö rakendatavuse parandamisel. Design Estonia programmis on sõnastatud visioon nutikast ja inimkesksest riigist, kirjeldatud disainivaldkonna ökosüsteemi, sõnastatud viis strateegilist eesmärki ning 16 tegevust nende saavutamiseks.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga ning MTÜ-ga Eesti Disainikeskus koostati 2015-2016. aastal disainiõppe valikkursus üldhariduskoolide gümnaasiumiastme õpilastele. Kursust piloteeriti 2017. aastal kuues koolis. Aates septembrist 2017. on valikkursuse „Disainiprotsess“ tööversioon ja selle rakendamiseks koostatud juhendmaterjalid õppeprotsessi läbiviimiseks avalikustatud riigi õppekava infoportalis ning gümnaasiumid saavad seda oma õppeplaani kokkupanemisel rakendada. Tähelepanu vajab õpetajate ettevalmistus ja õppematerjalide, sh digitaalsete materjalide koostamine, milleks ei ole siiani kestlikku lahendust leidunud.

Kultuuriministeeriumi taotlusvooru „Arhitektuuri ja disaini projektid“ raames toetab riik valdkondlikult olulisi algatusi. Taotlusvooriga jaotatakse valdkonnale aastas 80 000 eurot. 2017. aasta voorust toetas ministeerium disaininäituste ja esitluste korraldamist ning keskkonna loomist Tallinn Music Week raames toimunud sündmusele.

2017. aastal sai Eesti Disainikeskus valdkondliku arenduskeskusena Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse poolt rakendatavast loomemajanduse arendamise meetmest toetuse järjekordsele kaheaastasele projektile, mille raames soovitakse viia Eesti disainiteenus eksporditurgudele ja tekitada kvaliteetne tulemuslik kontakt Eesti ettevõtjate ja disainibüroode vahel. Keskendutakse tegevustele, mis aitavad ületada valdkonna poolt kaardistatud ökosüsteemi barjääre ja täidavad seeläbi Design Estonia programmi kui ka Eesti Disainikeskuse strateegilisi eesmärke. Disainibüroodele suunatud ekspordiprogramm annab vajalikud teadmised ekspordiks, mentori arendustööks ning reaalse väliskogemuse ühel eksporditurul. Lisaks viib Eesti Disainikeskus loomemajanduse arendamise meetme raames ellu ettevõtjatele suunatud arenguprogrammi Disainibuldooser, mis on kolmas sellelaadne arenguprogramm, mille läbimine koos kogenud disainijuhiga aitab ettevõtetel disaini parimal moel rakendada. 2017 aasta programmi esimeses etapis, mille käigus toimusid koolitused ja disainiaudit, osales 15 ettevõtet ja 15 disainijuhti. Teises etapis, kus viiakse ellu arendusprojekte, jätkab 5 koostööpaari. Programmi on plaanis jätkata ka tulevastel aastatel Disaini meistriklasi nime all.

Aasta lõpul algatati Kultuuriministeeriumi eestvedamisel disainikasutuse uuringu läbiviimine, mille eesmärk on kaardistada ja analüüsida disainikasutust nii era- kui ka riigi osalusega ettevõtetes ning riigi asutatud sihtasutustes ja MTÜdes. Tegemist on 2013. aastal läbi viidud samalaadse uuringu jätkuga, mis peaks andma sisendi riigipoolse sekkumise tegevuskavade koostamiseks, tervikpildi disainikasutuse hetkeseisust ja ülevaate, kuidas organisatsioonid võiksid jõuda disainiredelil kõrgematele astmetele ning kogutud andmete põhjal analüüsi (sh uuringu tulemuste võrdluse eelmise uuringuga), järeldused ja ettepanekud. Uuring valmib 2018. aasta suveks.

Kultuuriministeerium teeb koostööd Sotsiaalministeeriumi jt asutuste ning organisatsioonidega elukeskkonna ligipääsetavuse edendamiseks ja universaalse disaini põhimõtete rakendamiseks kõigile kättesaadava elukeskkonna kavandamisel ja loomisel. Eesti Disainikeskuse juhtimisel ellu viidud Siseministeeriumi innovatsiooniprogramm on ilmekaks näiteks, et avalik sektor saab ja peabki olema innovaatiline ning saadud kogemust kavatakse edasi kanda nii ministeeriumis kui haldusala sees.

Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Eesti Kunstiakadeemia vahelises halduslepingus on aastateks 2016–2018 kokku lepitud, et Eesti Kunstiakadeemia loob suuremad seosed ettevõtlussektoriga õppekavade juhtimisel.

Etenduskunstid

2017. aastal jätkas riik oluliste valdkonda edendavate eesmärkide elluviimist etenduskunside valdkonnas. Lisaks etendusasutuste tegevuse toetamisele, renoveeriti ning uuendati mitmete teatrite lavatehnikat, mille eelmistest arendustest möödub aastakümneid, ning tähtsaimad ja tuliseimad arutelud toimusid seoses etendusasutuse seaduse uuendamisega rahastamismudeli üle. Rõõmustada võis Teater NO99 rahvusvahelise edu ja riigi ning linna koostöös kaua oodatud Tallinna Linnateatri renoveerimise otsuse üle. Samuti tegi heameelt Eesti teatripildi jätkuv mitmekesisus ning üllatuserohke repertuaar, mis kogub üha suurenevat publikuhuvi. Teatrite töötajaskonnale tuli 2018. aastaks väga hea uudis ka märgatava palgatõusu näol.

2017. aastal toetas Kultuuriministeerium 24 etendusasutust, sealhulgas 13 eraetendusasutust, 8 riigi osalusega sihtasutust, 2 munitsipaalteatrit ning avalik-õiguslikku Rahvusooper Estoniat. Statistika¹ tuginedes võib öelda, et suurenesid nii teatrite tegevustoetused, teenitud piletitulu, mängitud etenduste ning ka publiku arv. Arendus- ja infokeskusena on oluliseks partneriks ministeeriumile Eesti Teatri Agentuur. 2017. aastal toimus ka agentuuri korraldatav näidendivõistlus, millele laekus 65 tööd. 2018. aastal toimub vahevõistlus, kuhu oodatakse laste- ja noortenäidendeid, et ka noorele vaatajale tehtava teatri osakaal uuslavastustest ei langeks. Agentuur loob koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga uut veebilehte ja -platvormi, et hõlbustada teatritele autoriõiguste taotlemist ning ligipääsu omadramaturgia digitaalsetele materjalidele, tagamaks paremat infovahetust.

2017. aastal said mitmed teatrid rõõmustada uuenduste üle, mis muudavad tööd sujuvamaks nii loominguks kui tehnilistele töötajatele, kui ka teatrikogemuse mugavamaks publikule. Lavaremont lõpetati nii Tartus, Vanemuise teatri suures majas kui Pärnus, Endla suures saalis. Riigi ja linna koostöös jätkub Theatrumi uue saali ehitus ning kokkulepe saavutati ka Tallinna Linnateatri põrgulava laienduse ning kogu Laia tänava teatrikvartali renoveerimise osas. Mõlema mainitud projekti puhul on hea meel, et kohalik omavalitsus ja riik üheskoos korrastavad erilised ja väärikad teatrihooned UNESCO vanalinnas. Lisaks üha parematele ja kvaliteetsematele ruumidele loominguks ideede elluviimiseks Eestis saavutavad Eesti etenduskunstnikud üha laiemat tuntuust ja tunnustust rahvusvaheliselt.

Teater NO99 esines edukalt esimese Eesti teatrina nii Veneetsia kunstibiennaali teatriprogrammis kui pälvis ka teatrimaailma „Oskari-auhinna,– Euroopa teatri auhinna uute teatriraalsuste kategoorias.

¹ Allikas: statistika.teater.ee

Lisaks jõudsid sel aastal mitmed Eesti väketeatrid lastelavastustega Hiina ning Ida- ja Kesk-Euroopa riikide koostööprogrammi raames erinevatesse Hiina linnadesse. Ühtlasi uuendati Hangzhous, Hiinas kultuuriministeeriumide koostööprogrammi aastateks 2018 kuni 2022. Hiina kultuuriminister võttis vastu kutse külastada 2018. aastal Saaremaa ooperipäevi, kui festivalil astub külalisetendustega üles Shanghai ooperiteater. Ka meie rahvusooperil on olnud 2017. aastal rohkelt välissõite, etendused nii Soomes kui Venemaal on leidnud publiku tunnustust. Jätkuvalt toimuvad ning tihendavad Eesti ja Soome teatrisidemeid Espoo Linnateatris Eesti Teatri päevad, kus näidatakse 2-3 Eesti teatri lavastust ning igal aastal on peetud ka koostööarutelusid. EV100 tähistamise raames toimuvad mitmed olulised teatrisündmused nii Saksamaal, Prantsusmaal kui Belgias.

Kultuuriministeeriumi toel jõuab mitmesugune rahvusvaheline teatrikunst ka Eesti vaatajateni. Meie rahvusvahelised etenduskunstide festivalid on muutumas üha kvaliteetsemateks ning tugevama programmiga sündmusteks, nii uuenesid sel aastal nii NuQ Treff kui SAAL Biennaal festival. Suurte festivalide baastoetuse tagab Kultuuriministeerium, Kultuurikapital saab keskenduda väiksemate festivalide toetamisele. Eestisse tuuakse silmapaistvaid etenduskunstnikke, tutvustatakse nende loomingut ning meelitatakse produtsente ja festivalikuraatoreid vaatama siinseid lavastusi, et sünniks uued koostööprojektid. Loodetavasti hakkavad tänu pikaajalise otsusega toetatud Narva Vaba Lava strateegilise asukohale ning seal esinevate teatrite headele sidemetele tihenema veelgi ka kultuurisuhted Venemaaga.

Etenduskunstide kogukonna koostöövalmidust näitavad sel eesistumise ja EV100 tähistamise hooajal nii „Sajandi loo“ projekt kui ka teatrite rahastamise aluste arutelud. Erinevuseks see, et EV100 programmi poolt toetatud projektis tõmmati paarid loosi teel, aga etendusasutuse seaduse aruteludel peavad nii väiksed kui suured teatrid saavutama suuremas ringis ühised arusaamad. Mõlemad koostööd eeldavad kompromisse ning põhjalikke arutelusid ja aega ettevalmistuseks. Kevadsuvel kohtus ministeeriumis mitmeid kordi ekspertgrupp, mille eesmärk oli välja töötada ettepanekud teatrite rahastamise tuleviku kohta. Üheks arutelude lähtekohaks oli tasakaalu hoidmine uuenduslikkuse ja jätkusuutlikkuse vahel ning teatrikunsti kättesaadavuse tagamine vaatajatele. Ekspertgrupis osalesid Eesti Etendusasutuste liidu, Teatriliiidu, Kultuurikapitali näitekunsti sihtkapitali, Väike- ja projektiteatrite liidu, Tantsunõukogu, ASSITEJ Eesti keskuse ning mitmeliigiteatri esindajad.

Kaalukate arutelude ja suuremahuliste koostööprojektide juures ei saa aga kindlasti unustada noort põlvkonda, nii noori vaatajaid kui ka tulevase teatritegijaid. Haridus- ja Teadusministeerium ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA), Eesti Kunstiakadeemia (EKA) ja Tallinna Ülikooliga (TLÜ) sõlmitud 2016. a tulemuslepingutes on kokku lepitud, et EMTA koordineerib ning EKA ja TLÜ osalevad etenduskunstide alases koostöös kõrgkoolide vahel. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias etenduskunstide osakonnas on alates 2017/2018 õppeaastast mitmeid muudatusi eesmärgiga veelgi rohkem sisuliselt arendada koostööd erinevate erialade vahel, mida VKA etenduskunstide osakonnas õpetatakse, ning teha tihedamat koostööd ka teiste õppeasutustega (näiteks Balti Filmi- ja Meediakooliga näitlejaõppe suunal). Loodetavasti kasvavad nendest ühisõpingutest paindlikud näitlejad, kes on meisterlikud nii teatrilavadel kui televisiooniseriaalides mängides.

Väga edukalt on käima läinud ministeeriumi, heategevusfond Aitan Lapsi ja AS Pandipakendi koostöös sündiv projekt „Teater lasteaeda“. Projekti esimesel, 2016/2017 hooajal, külastati 120 lasteaeda ning tasuta keskkonnateemalistest etendustest sai osa 6905 last. Projekt jätkub ka 2017/2018 hooajal kahe erineva lavastusega. Tänu programmile „Teater maal“ jõuab jätkuvalt professionaalne lasteteater igasse maakonda ning valda Eestis.

Filmikunst

2017. aasta oli Eesti filmile mitmes mõttes edukas. Juba 2017. aasta III kvartali lõpuks oli Eesti filme käinud vaatamas enam kui 150 tuhat inimest, mis oli Eesti Filmi Instituudi (EFI) seatud eesmärk terveks aastaks. Lisaks linastus esimese kolme kvartali jooksul viis uut Eesti mängufilmi („Bodom“, „November“, „Sangarid“, „Kallis õeke“ ja „Minu näoga onu“). Aastal 2017 algas ka filmipärandi kättesaadavaks tegemise mõttes Eestis uus ajajärk, sest oktoobri lõpus avati värskelt valminud Filmimuuseumi hoone.

Paljudele jääb aasta 2017 meelde ka kui Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise aasta ning oma panuse edukaks eesistumiseks andsid ministriumite kõrval ka filmivaldkonna esindajad. Nimelt toimus novembri lõpus Tallinnas audiovisaal- ja filmivaldkonna visioonikonverents „Pictured Futures“, mille üheks kaaskorraldajaks Kultuuriministeeriumi ja Euroopa Komisjoni kõrval olid nii Pimedate Ööde Filmifestival (PÖFF), kui ka EFI. Konverentsi peaesinejateks olid Briti filmikunsti klassik ning mitmekordne Oscarivõitja Lord David Puttnam ning Inglise meediahiuu SKY Group tegevjuht, Jeremy Darroch. Lisaks osalesid Netflix, Google'i, Euroopa Ringhäälingute Ühingu, MUBI, MIT Media Labi ja paljude teiste mainekate organisatsioonide esindajad.

Kultuuriministeerium toetab filmide tootmist ja levitamist peamiselt Eesti Filmi Instituudi kaudu, kes korraldab vastavaid taotlusvoore ning kellel on selgelt välja kujunenud toetuskeemid filmitootmise toetamiseks alates stsenaariumi ja filmiprojektide arendusest kuni tootmise ning levitamiseni. Lisaks on fookuses ka nii pärandi kui ka täiendkoolitustega seotud tegevused. Aastal 2017 toetati EFI vahendusel filmide tootmist kokku 2,74 miljoni euroga, millest suurem osa jaguneb stsenaariumi-, arendus-, tootmis-, dokumentaalfilmide-, animafilmide, vähemuskasootmise- ja ristmeediatoetusteks (15 000 eurot) ja Eesti Vabariik 100 projektide toetusteks (3,8 miljonit eurot). Lisaks on EFI korraldanud Berliinis ja Cannes'is vastuvõetud ca 400 rahvusvahelisele filmitööstuse esindajale. Lisaks eraldati Euroopa ja Eesti filmide leviks 131 000 eurot ning koolitustel osalemiseks ja ürituste läbiviimiseks, aga ka uurimistöodeks ja pärandi digiteerimiseks 204 180 eurot.

Pilootprojektina edukalt käivitunud Film Estonia toetuskava tarbeks oli 2017. aastal eraldatud üks miljon eurot ning kuna toetuskava on ennast õigustanud, suurendati selle mahtu 2018. aastal kahe miljoni euroni. Film Estonia toetusprogrammi eesmärk on soodustada väliskapitali juurdevoolu Eesti audiovisuaalsektorisse ning meelitada siia välisriikide filmi- ja audiovisuaalsisu tootjaid. Tegemist on olulise meetmega, mis aitab kohalikel filmitegijatel teha koostööd välisriikide ekspertidega.

Kultuuriministeerium on veel lisaks eelpoolnimetatule täiendavalt toetanud filmide levi väärtfilmilevi taotlusvooru kaudu üle 340 tuhande euroga, kust on toetust saanud väärtfilme näitavad kinod Artis, Sõprus ja Elektriteater.

Eestis linastus 2017. aastal kokku 279 uut filmi, neist 21 olid uued Eesti filmid. Eesti filmide kinokülastusi oli 282 421 ning kogu kinolevi külastusi ca 3,51 miljonit, mis teeb keskmiselt 2,6 kinokülastust aastas inimese kohta. Kassatulu teeniti 19,4 miljonit, millest Eesti filmide tulu moodustas 1,54 miljonit eurot.

Kultuurkapitali ja kohalike omavalitsuste poolt on digitaalsete projektoritega 2017. aastaks varustatud enamused maakondi. Võttes arvesse, et kinovõrgu arendamisse on suure panuse andnud erasektor, kes on uued kinod avanud Viljandisse, Pärnusse, Narva ja Kuressaarde, ei ole riik kinovõrgu arendamist aastal 2017 aktiivselt jätkanud, et mitte konkureerida erakinode turuga.

Rahvusvahelistumise kontekstis oli üks 2017. aasta suursündmusi 28. aprillil pikalt läbiräägitud Eesti ja Prantsusmaa vahel filmialase koostöö leppe allkirjastamine. Nimetatud lepe avab senisest paremad võimalused Eesti ja Prantsusmaa filmitegijatel mõlema riigi filmifondidest toetuste taotlemiseks, kusjuures Prantsusmaa filmifond on üks Euroopa suurimaid.

Eesti Vabariik 100 programmi kaudu rahastati nelja filmi tootmise II etappi, milleks olid „Eia jõulud Tondikakul“, „Tõde ja Õigus“, „Võta või jäta“ ning „Põrgu Jaan“. Samuti toetati ühe kvaliteet-draamasarja tootmist, milleks on „Pank“. Lisaks toetati dokumentaalfilmi „Tuulte tahatud maa“ ning lühidokumentaalfilmide kogumiku „Juured“ (varasem pealkiri „100 minutit peegeldusi“) tootmist. Rist- ja transmeedia projektidest sai toetuse projekt „Bekaa kirsipuud“.

Filmipärandi vallas on toimunud 2017. aastal mitu märkimisväärset arengut. Lisaks eelpoolnimetatud Maarjamäel Filmimuuseumi hoone avamisele oktoobris kuulutas EFI aasta alguses välja kaks riigihanget vähemalt 20 Tallinnfilmi mängu-, anima- ja dokumentaalfilmi digiteerimiseks ning järeltöötamiseks, mis on 2017. aastal lõpuni viidud. Kontrollitud ning kinnitatud filmid kuuluvad hoiustamisele Rahvusarhiivi filmiarhiivis ning failid jõuavad ka Eesti Filmi Instituudi serverisse.

Filmifestivalidest on riik kõige enam toetanud PÖFFi, eraldades Kultuurkapitali kaudu 187,5 tuhat eurot ning Kultuuriministeeriumi ning Riigikogu poolt 325 tuhat eurot. Lisaks toetati mitmeid teisi festivale, nagu näiteks Pärnu Dokumentaal- ja Antropoloogiafilmide festivali; Docpointi; Soome-Ugri Filmifestivali ja Maailmafilmi Festivali; Eesti filminädalat Ungaris; Haapsalu Õudus- ja Fantaasiafilmide Festivali; Suure Muna AgitProp minifestivali; JAFFI raames Rao Heidmetsa retrospektiivi; festivali „Kino maale“; Matsalu Loodusfilmide Festivali; Filmilindifestivali; Kaevanduskino „Rahvaste sõprus,“ ja Tõrva dokumentaalfilmide festivali, Eriti Lühikeste Filmide Festivali; Laimjala Lühikeste Ööde Filmifestivali; Sõpruse Filmikooli ja Baltic Event 2017 korraldamist. Samuti eraldati toetust Odessa ja Annecy filmiturgudel osalemiseks, dokumentalistide suvekooli korraldamiseks ja Püha Jüri päeva läbi viimiseks. Meediakirjaoskus on seoses libauidiste suurema leviku ning digitaalmeedia ülikiire arengu kontekstis jätkuvalt oluline, mida on eelkõige aidanud arendada Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituut (edaspidi BFM). Seejuures on BFM taotlenud suuremahulist toetust meedia halduse õpetamiseks mitme järgneva aasta jooksul. Kultuuriministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium on esitanud BFMi toetuseks ka endapoolsed toetuskirjad. BFMi on toetatud ka EFI reservidest, kui eraldati toetus tudengifilmide kasseti „Sünnipäev,“ tootmiseks.

2017. aastal käivitus loomemajanduse arendamise meetmest rahastatud virtuaalne äri- ja koostööplatvorm Creative Gate, mis on PÖFFi, BFMi ja Baltic Event'i koostööprojekt eesmärgiga võimendada Eesti ja Balti riikide audiovisuaaltööstuse ning selle sidusvaldkondade loomingulist potentsiaali, müügi- ja ekspordimahte. Platvorm võimaldab loomemajanduse ja selle sidusvaldkondade ettevõtetel pakkuda oma tooteid ja teenuseid audiovisuaalvaldkonna klientidele ning omandada uusi teadmisi rahvusvahelise audiovisuaaltööstuse turgude ja turunduse toimimisest.

Kokkuvõttes on Eesti filmil olnud edukas aasta. Linastunud on hulgaliselt uusi filme, mis on meelitanud ligi üle ootuste palju kohalikke vaatajaid. Valminud on Filmimuuseumi hoone ning rahvusvahelises plaanis on tähelepanu äratanud EL Nõukogu eesistumine ja selle raames korraldatud audiovisuaalkonverents „Pictured Futures“.

Helikunst

2017. aastal jätkas riik oluliste valdkonda edendavate eesmärkide elluviimist helikunsti valdkonnas, toetades tipptasemel muusikakollektiivide ja korraldajate tegevusi ning tugistruktuuride toimimist. Tänu Eesti Vabariik 100 tähistamisele elavnes märkimisväärselt eesti muusika ja muusikute tutvustamine välisriikides. Meie kollektiive saatis edu nii rahvusvahelistel suurfestivalidel kui ka maailma kontserdielu esindussaalides, samuti sõlmiti uusi mõjukaid rahvusvahelisi koostöökokkuleppeid. Ka Eesti-siseselt laiendasid muusikaelu korraldajad tegutsemishaaret varasemast julgemalt, võttes senisest rohkem fookusse Ida-Virumaa. Uus periood algas ka Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, kus rektorina alustas tööd professor Ivari Ilja.

2017. aastal toetas Kultuuriministeerium riigi osalusega kolme sihtasutust: SA Eesti Riiklikku Sümfooniaorkestrit, SA Eesti Kontserti ja SA Eesti Filharmoonia Kammerkoori, lisaks 11 valdkonna tugiorganisatsiooni ja kollektiivi, kellest kõige uuemad, 2015. aastal riigi ja erasektori koostöös loodud SA Pillifond ja Eesti Festivaliorkester kinnitasid oma tegutsemissuunal jõuliselt kanda ning nende töö tulemused ületasid esialgsed ootused.

Eesti Pillifondi andis 2017. aastal konkursi korras Eesti tippinterpreetidele kasutusele seitse hinnalist keelpilli. Pillivalikusse lisandus esimene annetatud instrument, legendaarsele Vladimir Sapožninile kuulunud üle 400 aasta vanune viiul. Jätkub mitmekülgne töö pillifondi kui kasuliku investeerimisinstrumendi tutvustamisel ning uute investorite ja hinnaliste instrumentide leidmisel.

Eraldi väärib esiletõstmist nii Eesti muusikaelu rikastamisel kui ka kodumaise heliloomingu propageerimisel ja rahvusvahelisel areenil Eesti tutvustamisel Eesti Festivaliorkester Paavo Järvi juhtimisel, kes viibis 2017. aasta augustis-septembris esimesel rahvusvahelisel kontserdireisil, andes neli menukat kontserti Põhjamaade mainekamates saalides, samuti salvestas orkester oma esimese albumi.

Tänu Eesti Vabariik 100 projektile lisandus muusikavaldkonda tavapärase toetuste kõrval ca miljon eurot toetusi, mis jagunesid siseriiklikele ja rahvusvahelistele tegevustele, lisaks sellele panustasid projektide välispartnerid vähemalt üle 1 miljoni euroga samade tegevuste toetuseks. Riiklikke sihtasutusi ja tugiorganisatsioone toetati kokku 15,2 miljoni euroga.

Kultuuriministeeriumi toetusprogrammist „Muusikafestivalid, -korraldajad ja suursündmused“ mahuga 790 tuhat eurot toetati 60 eraõigusliku kollektiivi ja korraldaja ettevõtmisi, millest suuremad olid SA Lootsi Koja tegevused (Nargenfestival, Arvo Pärdi Päevad), Tallinn Music Week, Jazzkaar, Põhjamaade sümfooniaorkester, Rahvusvahelise Pärnu Muusikafestivali Järvi Akadeemia ja Vox Clamantis. Sündmuste žanriline mitmekesisus (põhiliselt süva-, nüüdis-, pärimus-, jazz-, elektrooniline-, eksperimentaalne jm muusika) tagas erinevate publikurühmade kaasatuse.

Üle poole Kultuuriministeeriumist ja Hasartmängumaksu Nõukogust toetatud projekte ja korraldajaid on aktiivsed nii regionaalselt kui ka noorteprogrammide korraldamises. SA Eesti Kontserdil on ulatuslik vähemalt 180 kontserdiga maakondlik programm „Muusika Eestimaale“, samuti tegutseb SA Eesti Kontserdi haldusalas kontserdimaja Jõhvis, Tartus ja Pärnus, mis elavdab oluliselt piirkonna muusikaelu. Vähemalt 40 Kultuuriministeeriumi toetusprogrammide vahendeid saanud festivali ja korraldajat tegutsevad edukalt väljaspool Tallinna, kaasates kohalikke kogukondi. Eesti Muusikanõukogu korraldatud rahvusvaheline muusikapäev viib 1. oktoobril žanriliselt mitmekesise paleti muusikat üle 100 kontserdiga ka Eesti neisse piirkondadesse, mille elanikel on vahetuid muusikakogemusi harva.

Noortele suunatud tegevusi võimendas 2017. aastal laste ja noorte kultuuriaasta projekt. Selle toetus aitas festivalidel ja kontserdikorraldajatel viia senisest mahukamalt läbi noortele mõeldud muusikaprojekte, millest silmapaistvamaks osutus Eesti Muusika Päevade noortefestival mini-EMP. Samal ajal toimusid ka traditsioonilised noortele suunatud ettevõtmised. SA Eesti Kontsert korraldas üle Eesti koolikontserte, mitme festivali kavas on lastekontserte või lastele ja noortele suunatud tegevusi (Rahvusvaheline Pärnu Muusikafestival, Eesti Muusika Päevad, Jazzkaar jt). Taotlusvoorust „Muusikakonkursid ja noor muusik“ toetati 15 projekti kogusummas 74 tuhat eurot. 2017. aasta fookuses oli kõrgetasemeline Klaudia Taevi nimeline rahvusvaheline vokalistide konkurss. Eesti Vabariik 100 muusikahariduse projekti „Igal lapsel oma pill“ raames kaardistati muusikaõppeasutuste pillipark õppeasutustes ning projekti abil uuendati lastele muusikaõpet pakkuvate asutuste pilliparke. Toetuse sihtgrupiks olid muusikakoolid, kultuuri- ja noortekeskused, pillistuudiod, orkestrid, üldhariduskoolid ja koolieelsed lasteasutused.

Rahvusoper Estonia andis 2017. aastal kokku 412 etendust ja kontserti, mille hulgas ka kaheksa uuslavastust. Külalisetendustega käidi Jõhvis, Pärnus, Tartus, Viljandis, Paides ja Haapsalus. Märgilise tähendusega olid välistegevused, sest esmakordselt anti etendusi maailma ühel hinnataval ooperilaval Peterburi Maria teatris, samuti Tampere Talos, Helsingi Aleksandri teatris ja Musiikkitaols Soomes. Teatribussi vahendusel said rahvusoperi etendustest osa Pärnu, Viljandi, Tartu ja Narva inimesed. Lisaks korraldas Rahvusoper Estonia lastele ja noortele seitse erinevat haridusprojekti.

2017. aastal toetas ministeerium Eesti heliloojate loomingulist tegevust summas 165 tuhat eurot, mille tulemusel sünnivad nii suurvormid kui ka kammerteosed Eesti juhtivatele muusikakollektiividele ja interpretidele. Oluline osa uuest heliloomingust saavutas 2017. aastal ka rahvusvahelise kõlapinna tänu Eesti Vabariik 100 mõjukale välisprogrammile. Suurimad Eesti heliloomingu tellijad ja propageerijad on festival Eesti Muusika Päevad (2017. aastal üle 40 uudisteose, 2016. aastal 60 uudisteose maailmaesiettekanded erinevate põlvkondade heliloojatelt), kollektiividest Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Tallinna Kammerorkester, ansambel U:, Collegium Musicale jt. Eesti heliloojate uudislooming on kõlanud maailma juhtivatel süva- ja nüüdismuusika kontaktsündmustel. Eesti Muusika Infokeskuse (EMIK) andmetel toimusid 2016. aastal vähemalt 147 teose maailmaesiettekanded. 2017. aasta tulemused selguvad 2018. veebruaris. Üle mitme aasta andis EMIK tänavu välja kolmest plaadist koosneva eesti heliloomingut ja interpreete tutvustava kogumiku (sümfooniline, kammer- ja koorimuusika). EMIKi digitaalses käsikirjade kataloogis on üle 10 tuhande teose, katalogiseerimine jätkub koostöös Eesti Muusikafondiga.

Muusikavaldkonna ettevõtlussuunda arendab jõuliselt MTÜ Music Estonia (ME), kelle liikmete arv võrreldes eelmise aastaga kasvas, ulatudes praeguseks 40 liikmeni. ME juht kuulub rahvusvaheliste mõjuorganisatsioonide European Music Export Exchange ja International Association of Music Information Centres juhtkonda. ME on ka International Society for the Performing Arts ja CEE võrgustiku liige ning osaleb kahes rahvusvahelise rahastusega suurprojekti. Music Estonia koordineeris ka Eesti esindust messidel Jazzahead (Bremen, aprill), Classical:NEXT (Rotterdam, mai), WOMEX (Katowice, oktoober). Kokku osales ME vahendusel messidel Eestist 65 inimest 40 ettevõttest ning muusikaorganisatsioonist. 2017. aastal sai ME valdkondliku arenduskeskusena toetuse loomemajanduse arendamise meetmest uuele kaheaastasele projektile, mille peamine eesmärk on arendada Eesti muusikatööstuse ettevõtluspädevust, ekspordivõimekust ja avada uusi tuluaallikaid Eesti muusikaettevõtetele läbi külgnevate sektorite. ME tegevuste kaudu peaks tulevikus olema Eesti muusikasektoris rohkem iseseisvaid ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisi ettevõtteid.

Kultuuriministeeriumi erinevatest meetmetest eraldatud toetuste kaasabil keskenduvad muusikavaldkonna ettevõtlusele ja tugistruktuuride loomisele ka Eesti Muusika Infokeskus ja Eesti Muusika Arenduskeskus, loomemajandus- ja *showcase*-festival Tallinn Music Week. Organisatsioonidest on rahvusvaheliselt aktiivsed nii SA Eesti Kontsert kui ka Eesti Jazzliit ja Jazzkaar, Tallinn Music Week, Estonian Record Productions ja Pille Lille Muusikute Fond, kelle vahendusel toimuvad meie muusikute ulatuslikud välistuurid ning rahvusvahelised koostööprojektid. Eesti Filharmoonia Kammerkoori, Vox Clamantist, ansambel U:'d, Eesti Rahvusmeeskoori, Heinavankrit ja Hortus Musicust jt on saatnud aasta vältel edu maailma mainekates kontserdisaalides.

Kirjandus ja kirjastamine

2017. aastat iseloomustas kõige rohkem sõna „rahvusvahelistumine“ – riik on panustanud Eesti kirjanduse väljapaistvusele.

Riigi toel osalevad Eesti Kirjanduse Teabekeskus, Eesti Lastekirjanduse Keskus ja korraldajana Eesti Kirjastuste Liit igal aastal suurematel raamatumessidel Bolognas, Londonis, Frankfurdis ja Helsingis. Aina tihedamaks läheb töö valmistudes Londoni raamatumessiks 2018. aastal, kui Eesti on koos Läti ja Leeduga raamatumessil peakülaliseks.

2017. aasta mai lõpus toimunud rahvusvahelisel kirjandusfestivalil HeadRead võõrustati nii välisriikide kirjastajaid kui ka suuremate Briti kirjandusfestivalide juhte. Veel tulid Eesti kirjanduse ja kirjanikega tutvuma Londoni raamatumessi juhtkond ja Briti Nõukogu kirjanduse osakonna juhid ning Läti ja Leedu osalemist Londoni messil koordineerivad toimkonnad.

Eesti kirjandus saab maailmale arusaadavaks läbi tõlgete. Eesti Kirjanduse Teabekeskuse andmetel tõlgiti 2017. aastal meie 56 kirjandusteost 15 keelde.

Tõlkimise teemal peatudes on hea meel tõdeda, et Kultuurkapitali toetusprogramm Traducta, mis toetab Eesti autorite tööde tõlkimist võõrkeeltesse ja nende avaldamist väljaspool Eestit, sai 2017. aastal kaks suurt eraannetust. Esimene annetus, 40 000 eurot, tehti Kultuurkapitali Traducta programmile ning see on mõeldud ilukirjanduslike teoste avaldamiseks. Toetusega avaldatud teosed tähistatakse märksõnaga English Wallet. Kultuurkapital lisas English Walleti projekti toetamiseks omalt poolt 40 000 eurot, et teosed saaks ka vääriliselt tõlgitud.

Teine suur annetus Traductale tuli Norrast, kui suur Eesti kultuuri sõber ja estofiil annetas 150 tuhat eurot eestikeelse väärtkirjanduse tõlkimiseks norra, islandi ja taani keelde. Norra suund hakkab kandma nime Norsk Pengepung – Norra rahakott. Annetuse toel tõlgitakse eesti kirjandust esimesel viiel aastal vaid norra keelde, seejärel ka islandi ja taani keelde.

Kuid selleks, et oleks midagi tõlkida ja võõrsil avaldada, peab olema teos. Kirjanikul peab olema aega ja võimalust keskenduda loomisele. Alates 2018. aastast hakkab 12 kirjanikku saada kirjanikupalka. Kirjanikupalga eelarve eraldab Kultuuriministeerium toetusena loomeliidule, palga saajad valib välja ja palga maksab Eesti Kirjanike Liit.

Kultuuriministeerium algatas kirjanikupalga pilootprojekti 2015. aastal kolmeks aastaks esialgu viiele kirjanikule. 2016. aastast rakendunud palga eesmärk oli võimaldada tippvormis vabakutselistel kirjanikel pühenduda pikema perioodi vältel loometööle ja rikastada seeläbi Eesti kultuuri. Kirjanikupalk tagab vabakutselistele tipp-professionaalidele töötasu ja sotsiaalsed garantiid. See annab loojale kindlustunde ja loomerahu.

Riik hoolitseb ka selle eest, et lapsed ja noored leiaksid endas raamatusõbra ja kirgliku lugeja. Kultuuriministeeriumi kaudu rahastatakse jätkuvalt valdkonna kompetentsikeskust Eesti Lastekirjanduse Keskus, kes kogub, säilitab ja vahendab eesti laste- ja noortekirjandust. Laste ja noorte lugemislauale toovad uusi ja huvitavaid Eesti kirjanike teoseid mitu Kultuuriministeeriumi toetusega konkurssi, näiteks väikelasteraamatu üle aasta toimuv konkurss Põlvepikuraamat. Eesti Lastekirjanduse Keskus korraldab aasta ringi seminare ja õpitubasid lasteaia- ja klassiõpetajatele nii uuemast lastekirjandusest kui ka viisidest, kuidas lapsi lugema meelitada. Väga populaarsed on ka koolitused lastevanematele laste lugemisharjumuste kujundamiseks.

Haridus ja Teadusministeeriumi toetusel jätkus 2017. aastal „Eesti Mõtteloo“ sarja ilmumine. (30 000 eurot aastas).

Igal sügisel toimub Kultuuriministeeriumi toel ja Kirjanike Liidu ning Lastekirjanduse Keskuse poolt korraldatud kirjanike tuur raamatukogudes. Kultuuriministeerium eraldas 2017. aastal laste- ja noorte lugemuse suurendamiseks rahvaraamatukogudele ka täiendavat toetust.

2017. aasta laste ja noorte kultuuriaasta „Mina ka“ läbiviimist koordineeris edukalt Eesti Lastekirjanduse Keskus. EV100 kultuuriprogrammi ning kultuuriaasta üks suuremaid ettevõtmisi, lastele ja peredele mõeldud elamustuur Laste Vabariik tähistas sel suvel 53 paigas mänguliselt Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva. Laste Vabariigi teatrit, mänguala ja töötubasid külastas viie kuu jooksul üle 30 tuhande inimese, lastele kingiti 16 tuhat Laste Vabariigi passi, mis annavad järgmise aasta lõpuni soodsama sissepääsu kümnetesse kultuuriasutustesse, 75 korda mängiti Kätlin Vainola etendust „Kõige parem kingitus“ ning läbi viidi 254 töötuba.

Laste ja noorte kultuuriaasta eestvedamisel toimus lastekultuuri foorum „Kultuuripaun“, kus arutati selle üle, milline on Eesti laps ja kuidas täiskasvanud saaksid teha nii, et iga Eestimaa nurgas elav laps saaks kogeda kvaliteetseid kultuurielamusi. Täiskasvanute ülesanne on ehitada sildu nii laste ja kultuuri kui ka eri kultuurivaldkondade vahel. Foorumil jäi kõlama, et kõik Eestimaa lapsed, sõltumata oma elukohast ja sotsiaalmajanduslikust taustast, vääriksid ja vajavad kokkupuudet kvaliteetse kultuuriga. Lapse kultuuripaunas peaks oluline koht olema mängul, kaunitel kunstidel, spordil, uudishimul ja põlvkondade vahelistel sidemetel.

Lastekirjanduse keskusel ja Kultuuriministeeriumil on tore traditsioon kinkida kõikidele Eestis sündivatele lastele raamat. EV100 eestvedamisel kingitakse „Pisike puu“ ka igale 2018. aastal välisriigis sündinud ja rahvastikuregistrisse kantud Eesti kodaniku lapsele. Uute omanikeni jõuavad raamatud kohalike raamatukogude kaudu.

Peale paberraamatute antakse välja ka e-raamatuid. Valdkonna paremaks mõistmiseks ja arendamiseks valmib 2018. aastal e-laenuskeskkonna analüüs, mis peaks kirjeldama Eestis e-raamatute kättesaadavaks tegemise ärimudelit, mis omakorda võimaldaks nooremale põlvkonnale tänapäevaselt Eesti autorite ja kirjastuste e-raamatud paremini kättesaadavaks teha. E-laenuskeskkonna e-raamatute suureneva soetuse tulemusel kasvab e-raamatute läbimüük, millega soodustatakse ka e-raamatute kirjastamise arengut.

Kujutav kunst

Kunstivaldkonna jaoks oli 2017 oluliste verstapostideni jõudmise aasta: osaleti kaalukatel rahvusvahelistel kunstisündmustel, viidi läbi institutsionaalseid ümberkorraldusi. Jätkus kunstivaldkonna tegevuste toetamine riigieelarve võimaluste piires: valdkonna avalik rahastus kujunes viimase kümnendi mahukaimaks. Kuigi valdkonna avaliku rahastuse tõus on olnud viimasel kuuel aastal stabiilne, siis selleks, et kujunenud potentsiaali tulevikus täielikult ellu viia on vaja jätkata viimastel aastatel valitud suunaga ning võimaluse korral leida erinevaid rahastamise viise.

Koos Eesti Kultuurkapitali ja EASi vahendatud loomemajanduse arendamise meetme rahaga panustas riik kunstivaldkonda 2017. aastal kokku ligi kolm miljonit eurot. Enamiku sellest summast vahendas Kultuurkapital. Kultuuriministeeriumi eelarvest rahastati 2017. aastal osaliselt kolme näituseasutuse tegevust: toetati Tallinna Kunstihoone ja galeriide näitustegevust, Eesti Kunstnike Liidu galeriide tegevust ja Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumi tegevust. Rahvusvahelistest suurprojektidest panustati Veneetsia biennaali Eesti paviljoni ja ühekordse projektina Performa biennaali Eesti fookusprogrammi) läbiviimisesse. Valdcondlike tugitegevustes toetati SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskuse (EKKAK) tööd rahvusvahelise teabekeskusena ning Narva kunstiresidentuuri arendustegevusi olulise regionaalse loomemaja algatamiseks. Kunstnikupalga meetmest toetati kaheksa kunstniku loometööd – palgalistest kunstnikest olid eranditult kõik kunstielus aktiivsed, osalesid näitustel Eestis ja välismaal, paljudel toimusid mahukad isiknäitused, algatati uusi pikemaajalisi produktsioone.

Kuni 2017. aastani ei tegutsenud Eestis kujutava kunsti valdkonnas ühtegi riiklikku ega riigi osalusega kunstiasutust riigi asutatud kunstimuuseumide kõrval. Aasta lõpul asutati Eesti Kunstnike Liidu ja Kultuuriministeeriumi poolt sihtasutus Kunstihoone, mis jätkab alates 2018. aastast Tallinna Kunstihoone näitustegevuse korraldamist. Riigi osalusega sihtasutuse asutamine on olulisim valdkondlik ümberkorraldus 2017. aastal – selge siht on võetud keske näituseasutuse arendamisele, stabiilsuse kasvatamisele Kunstihoone tegevuse rahastamisel ning strateegilise juhtimise tõhustamisele.

Rahvusvahelisel areenil on kujutav kunst, viimastel aastatel peamiselt just noorem kaasaegne kunst, üks Eesti kultuuri nähtavamatest saadikutest. 56. Veneetsia kunstibiennaali Eesti paviljoni näitus – kunstnik Katja Novitskova projekt „Kui sa vaid näeksid, mida ma su silmadega näinud oled“ (kuraator Kati Ilves) – kogus rekordilised 40 tuhat külastajat. Novitskova teine suurem näitus lõppeval aastal – juunist novembrini kestnud „Earth Potential“ New Yorgi linnavalitsuse pargis Manhattanil – oli esimene sellise mastaabiga Eesti päritolu kunstniku rahvusvaheline avaliku ruumi kunstiprojekt. Teoste loomist näitusele toetasid osaliselt ka Kultuuriministeerium koostöös metseenlusplatvormiga Outset Estonia.

Kui Veneetsia biennialil osales Eesti rahvuspaviljoniga juba 11. korda, siis New Yorgi maineka performance-kunsti festivali Performa 17 fookusriigina ülesastumine oli ainukordne võimalus. Festivali kuraatorid valisid programmi kolm kunstnikku, kes igaüks sai võimaluse täiesti uue teose loomiseks New Yorgis. 1.–19. novembrini toimunud festivali raames astusid üles Flo Kasearu, Kris Lemsalu ja Anu Vahtra, toimus loeng Eesti performance-kunsti ajaloost ja videoõhtu Eesti kunstist. Festivali satelliitprogrammi kuulus eesti kunstnike Merike Estna ja Maria Metsalu näitus (kuraator Maria Arusoo). Performa fookusprogrammi partnerorganisatsiooniks oli Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus (EKKAK). Lisaks sai EKKAK 2017. aastal valdkondliku arenduskeskusena loomemajanduse arendamise meetmest toetuse järjekordsele kaheaastasele projektile, mille üldine eesmärk on arendada kaasaegse kunsti ettevõtteid ja turgu ning kujundada kaasaegse kunsti valdkond rahvusvahelisemaks. Projekti osaks on ka tegevused 2018. aasta teises pooles avatavas Noblessneri kunstikeskuses, mille rajamiseks saadi juba eelneval aastal toetus samuti loomemajanduse arendamise meetmest ning mis arendab jätkusuutlikult kaasaegse kunsti infrastruktuuri ja loob võimalused edasiseks rahvusvahelistumiseks. Lisaks EKKAK-le toetati

valdkondliku arenduskeskusena ka Eesti Kunstnike Liidu projekti „Avatud ARS 2“, mille raames edendatakse ARSi kui kunstilinnaku arengut tõmbekeskusena, kus on inspireeriv keskkond ja toetavad teenused nii kunstivaldkonna professionaalidele kui ka laiemale avalikkusele. Projekti tulemusel kasvab Eesti tarbekunstnike ja disainerite konkurentsivõime, loovettevõtete majandusliku efektiivsus ja ekspordivõimekus. Kunstilinnaku väljaehitamist toetati juba eelneval aastal samuti loomemajanduse arendamise meetmest.

Kui muuseumivaldkonnas ollakse rahvusvahelise läbimurde künnisel mitme ülevaatliku klassikanäitusega seotud pikemaajaliste koostööprojektidega, siis nüüdiskunsti vallas kehtestavad end täna pigem üksikprojektidega üles astuvad noorema põlvkonna kunstnikud ja tulevikutalendid. 2017. aastal osalesid **EKKAK andmetel** Eesti kunstnikud kokku ca 141 välisnäitusel 33 riigis. Suuremaid isiknäitusi, Eesti nüüdiskunsti ülevaatenäitusi või laiapõhjalisemat rahvusvahelist institutsionaalset koostööd toimub kaasaegse kunsti kontekstis vähem, sest kunstnike tugivõrgustik on väike ja rahvusvahelistumisega tegelevates institutsioonides on teiste valdkondadega võrreldes vähe töötajaid. Palju oleks veel vaja ära teha vanema kunstnikepõlvkonna – nüüdiskunsti klassikute rahvusvahelise tuntuse kasvatamiseks, kelle aktiivsem loomeperiood on möödunud rahvusvahelise tähelepanu alt väljas. Oluline on ka Eesti rahvusvahelise nähtavuse kasvatamine kunstimaana – et näituseturism areneks ja kunstihuvilised siia tee leiaks. Kunstiprofessionaalide rahvusvaheline koostöö on täna aktiivne, kuid süsteemseks kontaktide arendamiseks kõigi sihtgruppide ulatuses ning kõigi vajalike tegevuste paralleelseks elluviimiseks napib valdkonna teabe- ja arenduskeskustel tööjõudu ja vahendeid.

Kunstiprofessionaalide mobiilsuse ja residentuuriprogrammides osalemise toetamist jätkati 2017. aastal endises mahus. New Yorgi ISCP keskses läbis 2-kuulise stuudioresidentuuri Anu Vahtra. Koostöö keskusega jätkub ka järgmistel aastatel. Narva kunstiresidentuuris arendati näituse- ja stuudiotgevusi tänaste ruumivõimaluste piires, valminud on ka renoveerimisprojekt residentuuriprogrammi käivitamiseks lähiaastatel.

Näituseelu Eesti eri paigus arenes 2017. aastal kasvavas tempos, 67 näituseasutuse 87 näitusepinnal toimus kokku üle 750 näituse, neist 140 välisosalejatega. Võrreldes 2016. aastaga on näitusepaikade ja näituste arv pisut kasvanud, kahanenud on rahvusvaheliste näituseprojektide osakaal. Suurt osa näituseelust rahastab Eesti Kultuurkapital, kohalike omavalitsuste osa näitusetgevuse rahastamisel piirduv hinnanguliselt peamiselt KOV asutuste galeriide ning suuremate linnade esinduspindade, samuti haridusasutuste või raamatukogudega seotud näitusepindade püsikuludega.

Muuseumivaldkonna reformi käigus muudeti suurim riiklik kunstimuuseum – Eesti Kunstimuuseum – alates 2016. aasta suvest riigi asutatud sihtasutuseks, lähiaastatel toimub sama muudatus ka Tartu Kunstimuuseumiga ning Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumiga (hõlmab samuti viimase ühendamist Eesti Arhitektuurimuuseumiga). Kunstimuuseumid on muuseumi- ja kunstivaldkonda ühendavad institutsioonid, mis kunstipärandi säilitamise ja uurimise kõrval panustavad ka kunstielu arendamisesse nii näitusetgevuse kui ka haridustöö kaudu. Muuseumide näitusetgevuse ja kunstiosade rahastamine toimub täna osaliselt Eesti Kultuurkapitali kujutava- ja rakenduskunsti sihtkapitali vahenditest. 2017. aasta novembris töö lõpetanud sihtkapitali koosseis juhtis Kultuuriministeeriumi tähelepanu laiemalt riigieelarveliste asutuste suurele survele sihtkapitali eelarvele. Ministeeriumi lähiaastate eelarvepoliitika üheks eesmärgiks on püüda leida täiendavaid vahendeid kunstimuuseumide põhitegevuseks (peamiselt vahetatavad näitused, aga ka uurimistöö ja publikatsioonid) ministeeriumi eelarvest jättes Kultuurkapitali rahastada vaid kunstiosad muuseumikogude regulaarseks täiendamiseks ja vabastada vahendeid projektipõhiste algatuste ja loovisikute tegevuse toetamiseks.

Lisaks muuseumidele ostavad kunstiteoseid ka erakogujad ja tavalised kunstisõbrad – Eesti kunstiturg on tasakaalustatud kunstielu oluliseks osaks. Kunsti kogumise populariseerimist ning eraraha jõulisemat kaasamist kunstiprotsessidesse arendab ka Outset Eesti nimeline eraalgatuslik metseenlusplatvorm, mis on osa suurest rahvusvahelisest võrgustikust. EASi kaudu loomemajanduse arendamise meetme toetusel tegutsev Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus on jõulisemalt alustanud Eesti kunstituru sündmuste (nt Fotokunsti mess) ning riigisisese kunstimüügi edendamist ja populariseerimist. Galeriid ja oksjonikorraldajad on EKKAK vedamisel asunud kunstimüügi statistika põhjal kokku panema Eesti kunstituru indeksit, mille regulaarne avaldamine jääb 2018. aastasse. Nende Eesti kunstnike arv, keda esindab aktiivselt mõne välisriigi galerii, kasvab aasta-aastalt. 2017. aastal osales rahvusvahelisel kunstiturul 8 vähemalt ühe välisgalerii esindusega Eesti kunstnikku, kodumaine Temnikova & Kasela galerii esindab üheksa eesti autorit. Rahvusvahelistel kunstimessidel osalesid 2017. aastal 22 Eesti kunstniku teosed 17 korral.

Kunstiteoste tellimise seaduse raames on valminud ja avalikult välja pandud 65 kunstiteost või teostekomplekti, korraldatud on üle 70 konkursi. Kunsti tellimise praktika on juurdunud ning esile võib tõsta kümneid avalikku ruumi rikastavaid teoseid, mis on saanud juba teoseid tellinud asutuste identiteedi osaks. Paraneda võiks seaduse laiem mõju otseselt tellimiskohustusest vabadele asutustele, tulevikus on Kultuuriministeeriumil kavas pöörata rohkem tähelepanu nii seaduse täitmise järelevalvele kui ka kunsti tellimise, deponeerimise ja avalikult eksponeerimise hea tava laiemale teadvustamisele.

Kuigi kujutava kunsti valdkond, nagu ka teised valdkonnad, vajab täiendavaid vahendeid, et tagada kultuuripoliitiliselt oluliste tegevuste stabiilsus, võib seda kindlamalt väita, et valdkonda seni panustatud avalik rahastus on seda efektiivsemalt toonud tulemust nii Eesti rahvusvahelise nähtavuse kui siinse kunstielu mitmekesisuse ja arengu seisukohalt. Heaks näiteks kasvõi kunstnikupalga saajate tähelepanuväärne loometegevus lõppenud aastal.

Kultuuriajakirjandus ja meedia

2017. aasta sügisel võõrustasid SA Kultuurileht, ajakiri Vikerkaar ja Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut Euroopa kultuuriväljaannete võrgustiku Eurozine 28. kokkusaamist. Ligi sada kultuuriajakirjanikku ja meediaprofessionaali osalesid kolme päeva jooksul avalikes aruteludes, kus räägiti tehnoloogia mõjust demokraatialle, tõejärgsusele ja vaeuudistele. Eestist kuuluvad võrgustikku ajakirjad Vikerkaar ja Akadeemia.

Kultuuriministeeriumi poolt asutatud ja toetatav Sihtasutus Kultuurileht annab jätkuvalt välja Eesti tähtsamaid kultuuriajakirju ja -ajalehti: Akadeemia, Diplomaatia, Keel ja Kirjandus, Kunst.ee, Looming, Loomingu Raamatukogu, Muusika, Sirp, Teater.Muusika.Kino, Täheke (antakse kord aastas välja ka venekeelsena), Vikerkaar, Õpetajate Leht, Värske Rõhk ja Hea Laps. 2017. aastal lisandus väljaantavate ajalehtede nimekirja ka võrukeelne Uma Leht ja 2018. aastal liitub Mürileht. Viimati mainitu lisandumine väljaannete sekka on oluline kultuuripoliitiline samm, et kultuuriajakirjanduse lugejatel oleks veelgi rohkem võimalus olla kursis eesti nüüdiskultuuri ja kaasaegsete mõttevooludega.

Haridus- ja Teadusministeerium tellib kõikidele koolidele ajakirja „Akadeemia“ ja enam kui 500 koolile ajakirja „Hea laps“, rahastab „Õpetajate lehe“, ajakirjade „Akadeemiake“ ja „Horisont“ väljaandmist ning toetab ajalehe „Sirp“ teaduse rubriiki (3 lehekülge teadusinfot igas numbris) ja keeleinfo lisalehte 4 korda aastas enam kui 240 000 euroga.

Ajakirjade kättesaadavaks tegemisel on digiteeritud kõik ajakirjade Looming, Akadeemia, Vikerkaar, Teater.Muusika.Kino, Kunst.ee ja Täheke aastakäigud ning need on tehtud tasuta kättesaadavaks aastase viibega Rahvusraamatukogu digitaalarhiivis DIGAR. Samuti on võimalik tellida ja lugeda ajakirju Looming, Vikerkaar, Teater.Muusika.Kino, Akadeemia ja Muusika e-ajakirjadena. Kõik pabervariandi tellijad saavad juurdepääsu ka ajakirja digivariandile.

Levinud arvamuse kohaselt on traditsiooniliste meediakanalite - televisiooni ja raadio - vaadatavus-kuulatavus langustrendis. Tegelikud andmed räägivad aga teist keelt. Eesti elanike (elanikud vanuses 4+) telerivaatamisele pühendatud aeg 2017. aastal võrreldes 2016. aastaga kasvas. Kantar Emori auditooriumiuuringute andmetel oli 2017. aastal keskmine televaatamise aeg 3 tundi ja 51 minutit päevas ühe elaniku kohta, 2016. aastal oli sama näitaja 3 tundi ja 46 minutit päevas. Seejuures tuleb märkida, et uuring kajastab ainult traditsioonilist telerivaatamist, jättes kõrvale interneti ja mobiilseadmete vahendusel toimuva vaatamise, mis on samuti kasvutrendis. On heameel tõdeda, et 2017. aastal pühendasid Eesti elanikud enim aega – 17,2% kogu vaatamisajast - Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) teleprogrammide jälgimisele. Järgnesid Eesti Meedia/Kanal2 grupp 16,9 %-ga ning TV3 grupp 14,6%-ga. ERR-i programmid on liidripositsioonidel ka raadiomaastikul. Vikerraadiol on keskmiselt 286 tuhat kuulajat päevas ning venekeelsel Raadio 4-l 140 tuhat kuulajat päevas. Seejuures on Raadio 4 kuulatavus aastases võrdluses kasvanud 12 tuhande kuulaja võrra². Tuleb siiski silmas pidada, et meediatarbimine on üha enam killustumas ja tarbijate tähelepanu jaguneb järjest enamate kanalite vahel ning traditsioonilist vaatamist-kuulamist täiendavad või asendavad internet ja nutiseadmed. ERR-i, nagu kogu meediavaldkonna ees seisabki ülesanne, kuidas pakkuda ajakirjanduslikku sisu ja meediateenuseid erinevatele auditooriumigruppidele just neile sobival moel.

Rahvusringhäälingul on oluline roll informatsiooni kvaliteedi ja tasakaalustatuse hoidmisel. Niinimetatud libauudiste ning manipuleeritud informatsiooni esiletõusu valguses peab ERR oma üheks olulisemaks mõõdikuks usaldusväarsust. Turu-uuringute AS-i poolt läbi viidud uuringu kohaselt usaldas 2017. aastal Eesti Rahvusringhäälingut 69% 15-aastastest ja vanematest Eesti elanikest. Kui eesti keelt kõnelevatest inimestest usaldab ERR-i 77% elanikkonnast, siis venekeelsest elanikkonnast 52%. Arengukava kohaselt on rahvusringhääling seadnud eesmärgiks vähemalt 75%-lise usaldusindeksi. Nagu eeltoodud andmetest nähtub, on suurimaks väljakutseks võita venekeelse elanikkonna usaldus, mis on seotud eelkõige ETV+ arendamisega.

ERR-i uudistetoimetuse jaoks oli 2017. aasta väga oluline seoses tele-, raadio- ja veebiuudiste kokkukolimisega uudistemajja ning „Aktuaalse kaamera“ uue uudistestuudio kasutuselevõtuga (esimene saade uuest stuudiost läks eetrisse 12. veebruaril). Kolme uudistetoimetuse haru koondamine ühistesse ruumidesse on andnud võimaluse märkimisväärselt tõhustada erinevate üksuste koostööd ning luua ristmeedia lahendusi, mis aitavad kiirendada ERR-i veebiväljundite arengut. ERR-i portaalide külastatavus on pidevas kasvutrendis ning on tõusnud 388 tuhandeni. Kultuuriteemasid kajastab endiselt portaal kultuur.err.ee; keele, ajaloo ja ühiskonnateemasid portaal novaator.err.ee ning lastele pakub eakohast sisu lastejaam.ee.

Rahvusringhääling andis 2017. aastal märkimisväärse panuse Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise õnnestumisse, teostades ja vahendades teleülekandeid, reportaaže ja uudislõike nii Eestisse, teistesse liikmesriikidesse kui mujale üle maailma.

2017. aastal toimusid ka olulised muudatused ERRi juhtimises. Seoses kolme Rahvusringhäälingu nõukogu liikme volituste lõppemisega kinnitas Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekul valdkonna asjatundjatena uued nõukogu liikmed. ERR-i nõukogu esimeheks valiti Rein Veidemann. Samuti uuenes ERR-i juhatus, kui 2017. aasta märtsis valiti ERRi uueks juhatuse esimeheks Erik Roose. Nõukogu kinnitas seejärel ka juhatuse.

² Allikas: Kantar Emori raadioauditooriumiuuringud (perioodide võrdlus sügis 2017 versus sügis 2016)

Kuigi ERRi jaoks oli möödunud aasta üks olulisemaid sündmuseid uudistemaja valmimine 2017. aasta alguses, siis pole kinnisvarasse investeerimise vajadus sellega täidetud, kuna endiselt vajab kaasajastamist ka telestuudiote pool. Terviklikust telekompleksist on Riigi Kinnisvara AS-i poolt valminud projektianalüüs, mille eesmärgiks oli leida majanduslikult soodsam alternatiiv ERR-i telekompleksi hoonete kaasajastamiseks ning ERRi juhatus on edastanud analüüsil tugineva memorandi stuudiokompleksi vajaduse ja rahastamise kohta Vabariigi Valitsusele.

Kultuuriline mitmekesisus

Eesti on kultuuriliselt mitmekesine riik, siin elab üle 190 erineva rahvuse. Läbi erinevate meetmete ja koostööplatvormide toetab riik rahvusvähemuste tegevust ning arengut, koostööd teiste Eesti kultuuriorganisatsioonidega, kuid ka teadlikkuse kasvu rahvusvähemustest ühiskonnas.

Integratsiooni Sihtasutuse kaudu toetatakse rahvusvähemuste kultuuriseltside rahvuskultuuripärandi ja keele säilitamist ning edendamist Eestis, katusorganisatsioonide ja rahvusvähemuste kultuuriseltside jätkusuutlikkust ning haldusvõimekuse arengut.

2017. aastal oli toetuse saajaid enam kui 220 rahvusvähemuste kultuuriseltsi. Kolmeaastast tegevustoetust eraldati 15 kultuuriseltside katusorganisatsioonile, projektitoetusi 23 organisatsioonile. Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarvest rahastati 32 rahvusvähemuste pühapäevakooli õppetegevust, et toetada rahvusvähemuste järelkasvu. Samuti pakuti rahvuskultuuriseltside pühapäevakoolide õpetajatele täienduskoolitusi. Novembris 2017 toimus Integratsiooni Sihtasutuse korraldatud arenduspäev, kus osalesid katusorganisatsioonide esindajad, et anda tagasisidet kehtivatele tegevustoetuste eraldamise tingimustele.

Lisaks toetati Fenno-Ugria Asutuse, Narva Eesti Maja, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse ja Eesti Folkloorinõukogu Rahvusvähemuste Noortekoja tegevust.

2017. aastal toimusid mitmed märkimisväärsed sündmused, millest võib esile tõsta XIV „Rahvuskultuuride loomepada“ Jõhvis, slaavi kultuuri festivali Svetotš 2017 Pärnus, Tallinnas rahvusvahelise õigeusu vaimuliku muusika festivali Credo, XVIII Rahvusvahelise Isabella Jurjeva nimelise vene romansi konkurssi, ukraina laste ja noorte festivali „Kvitõ Ukrainy“ ja Eesti vene laulupeo „Slavjanski venok“ 80. aastapäevale pühendatud juubelitepeo Narvas. 3 – 4. juunil toimus Tartus Eesti ingerisoomalste XXVII laulu- ja tantsupidu. Juulis tähistas eestirootslaste kultuuriomavalitsus traditsioonilise suvesündmusena rootsi päeva Padisel ja Väike-Pakril. 17.–19. novembril toimusid soome vähemusrahvuse kultuuriomavalitsuse kultuurinõukogu valimised.

Kultuuriministeeriumi toel koordineerib Rahvakultuuri Keskus seitset piirkondlikku kultuuriprogrammi: Setu, Mulgi, Viru ja Vana-Võrumaa, Peipsiveere ning Kihnu ja Saarte programmi. Kultuuriprogrammide kõige olulisem missioon on kanda vaimse kultuuripärandi järjepidevust. Peipsiveere kultuuriprogrammist viidi ellu Marina Kuvaitseva meistriklassid vanausuliste rahvalaulude esitamiseks Raja Vabaajakeskuses, Kallaste Keskkoolis piirkonna kultuurilugu ja looduskeskkonda tutvustav koolinoorte õppekava. Septembris toimus Tartu Ülikoolis rahvusvaheline teaduskonverents Eesti vanausuliste keelest ja kultuurist. Eesti Vabaõhumuuseum korraldas setu ja vanausuliste teemalisi õppepäevi. Maaeluministeeriumi poolt koordineeritud Eesti toidu tutvustamise ja müügiedenduse kava „Eesti toit 2015-2020“ raames valiti Peipsi rannikupiirkond 2017. aasta toidupiirkonnaks. Lisaks otsustati Maaeluministeeriumi poolt rakendatava Peipsiveere arenguprogrammi raames 2017. aastal anda toetust summas 95 851 eurot kuuele projektile, mis on seotud Peipsi-äärsete ajalooliste kirikute säilitamisega ja vaimuliku muusika festivali korraldamisega Mustvees.

Kultuurilist mitmekesisust tähistati erinevate tähtpäevade raames. Rahvuste päeva raames toimus üle Eesti enam kui paarkümmend eri kultuuriseltside korraldatud üritust: Eestimaa Rahvuste Ühenduse Etnolaat ja kontsert Tallinna Raekoja platsil, Jõhvi kontserdimajas festival „Rahvuskultuuride loomepada“ ja konverents jm. Hõimupäevadele pühendatud kultuuriüritused toimusid oktoobris üle kogu Eesti. Soome juubeliaasta puhul näidati ka Soome väärtfilme. Hõimupäevi tähistati Tallinnas, Tartus ja Viljandis, Narvas ja mitmetes teistes Eesti maakonnakeskustes ja väikelinnades. Hõimupäevade konverents „Linnaruum – oht ja väljakutse identiteedile“ julgustas soome-ugri vähemusrahvaid ka tänapäevases linnakeskkonnas hoidma oma etnilisi juuri, keelt ja rahvuslikku omapära. Mitmekesisuse päeva puhul toimusid koostöös Inimõiguse Keskusega rahvusvähemuste seltside esinemised mitmetes asutustes ja organisatsioonides.

Viidi läbi mitmeid meediaprojekte erinevate kultuuride tutvustamiseks. Eesti Rahvusringhäälingu ja Riigikantselei eestvedamisel ning Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF) toel algatati kaks projekti eesmärgiga tõsta teadlikkust, sallivust ja positiivset meelestatust Eestis elavate kolmandate riikide kodanike, sh Euroopa rändekava raames ümberasustatud ja - paigutatud isikute suhtes. Ristmeedia programmi „LIVEstonia. Ma elan siin“ raames loodi ristmeedia programm, mis muuhulgas sisaldas telesarja Eestis elavatest kolmandate riikide kodanikest (24 osa), programmi veebilehte tele- kui ka raadiosaadetega ning muid originaalmaterjale. Veebilehel avaldati persoonilood Vikerraadio saatesarjas „Ma elan siin“ esinenud kolmandate riikide kodanikest. Integratsiooni Sihtasutus rahastas ühiskonnas lõimumist toetavaid hoiakuid kujundavaid meediategevusi. 2017. a septembris jõudis ETV ja ETV+ telekraanidele Mari-Liis Lille ja Paavo Piigi loodud kuueosaline reisisari „Meie Eestid“, kus igal nädalal tutvustas üks vene emakeelega saatejuht endale kõige olulisemaid paiku Eestis. Sarjaga kaasnesid mitmed algatused sotsiaalmeedias.

Eraldi pöörati tähelepanu noorte teadlikkuse tõstmisele. Kultuuridevahelise dialoogi edendamiseks ja ühtse kultuuriruumi laiendamiseks toetati Integratsiooni Sihtasutuse kaudu XII noorte laulu- ja tantsupeo „Mina jään“ Ida-Virumaa noorte osalemist suursündmusel ning Ida-Virumaa koolidele loodi eriprogramm Eesti Rahva Muuseumi külastamiseks. Kultuuriministeeriumi toel käivitusid neljanädalased Eesti-sisised õpilasvahetused, mis andsid 7.-12. klassi noortele võimaluse elada ja õppida teises keelekeskkonnas. Projekti raames oli kavandatud 50 vahetust vene- ja eestikeelsete üldhariduskoolide õpilastele vanuses 15-18 eluaastat, kes said vahetuse ajaks ka 200-eurose stipendiumi. HTM toetas ka lühiajaliste õpilasvahetuste programmi Veni Vidi Vici. 2017. aastal kasvas programmiga liitunud koolide arv 142 koolini, neist 29 on vene õppekeelega (peamiselt Ida-Virumaal ja Tallinnas, aga ka Tartus ja Valgas). Õpilasvahetuses osales 237 õpilast, neist 78 asus õppima eestikeelsest koolist venekeelsesesse kooli või vastupidi.

HTM korraldas haridusliku lõimumise väikeprojektide konkursi eesmärgiga luua täiendavaid võimalusi erineva õppekeelega haridusasutuste koostöökaks ning haridusasutustele erineva koduleelega noortele ühistegevuste korraldamiseks. Kokku toetati 43 taotlust, kus tegid koostööd eesti ja vene õppekeelega koolid või mille tegevustes osales kool, kus õpib palju uussisserändaja taustaga lapsi.

Varasemalt valminud mitmekultuurilise kooli kontseptsiooni alusel käivitati projekt Koosõppiv Kool eesmärgiga välja selgitada mitmekeelse ja mitmekultuurilise haridusasutuse tegutsemise parimad mudelid ning nende maksumus. Projekti raames korraldati kogemusseminare haridusasutustele, kus õpib mitmekeelne ja mitmekultuuriline õpilaskond. Alates 2018. aastast võtab Koosõppiva Kooli projekti funktsiooni üle Tartu Ülikooli poolt juhitava konsortsiumi läbiviidav rändeuuring „Muutuvast tööturust ja rändest tulenevad võimalused ja väljakutsed haridus-, tööturu ja sotsiaalsüsteemis“.

HTM toetas Narva Kolledži tegevust õppetöö kvaliteedi tõstmisel Ida-Virumaa üldhariduskoolides; mitmekeelse ja mitmekultuurilise hariduse ning vene õppekeelega koolidele suunatud pedagoogilise konverentsi läbiviimisel

Kogukondade liitmine toimus ka läbi ühiste sporditegevuste. Eesti Jalgpalli Liit korraldas Ida-Virumaal jalgpallifestivali, kus osales sadu noori Kiviõlist, Sillamäelt, Paldiskist, Kohtla-Järvelt, Narvast ja Jõhivist. Narvas toimus seitsmendat korda Narva Energiajooks, kus lõi kaasa rekordiliselt neli ja pool tuhat liikumisharrastajat. Kohal olid osalejad kõigist Eesti maakondadest ja kaheteistkümnest välisriigist.

MTÜ Ethical Links korraldas Tartus uussisserändajate ja eestlaste ühisüritusi: jalgpallimänge ja muid vabaajäritusi. Spordiklubi Airpark MTÜ pakkus sporditegevusi erineva kultuuritaustaga noortele sportvõimlemises, akrobaatikas, gümnaistikas, rulluisutamises, tänavatantsus ja suusatamises, samuti jalgrattaspordis, BMX freestyle'is, BMX krossis, rulaspordis, tõukerattasõidus, uisutamises, longboardingus, trickingus, parkuuris, freestyle suusatamises ja lumelauasõidus.

HTM toetas mitmekeelse ja mitmekultuurilise õppe tõhusust tõstvaid projekte koostöös kodanikusektori ja ülikoolidega: 1. Keelekohvikud rändetaustaga peredele Tartus (MTÜ Ethical Links) 2. Orienteerumismängud Tallinnas eesti- ja vene kodukeelega gümnaasiumiõpilaste segameeskondadele (MTÜ Jutulind) 3. Rändeteemalised mobiilsed nõustamisgrupid (MTÜ Eesti Pagulasabi) 4. Sisekaitseõppelised tegevused Ida-Virumaa gümnaasiumites (Sisekaitseakadeemia) 5. Euroopa Nõukogu demokraatia- ja kodanikuhariduse pädevuste sidumine riikliku õppekava üldpädevuste ja sotsiaalnevaldkonna pädevustega ning nende rakendamine õppetöös (Tallinna Ülikool), 6. Rahvusvahelise kodanikuhariduse uuringu ICCS2016 läbiviimine ja tulemuste esitlemine (Tallinna Ülikool) 7. Lähiajaloo mälestuste kogumise projekt "Kogu me lugu" (SA Unitas).

Ühise keeleruumi tekkimisele andsid hoo sisse keelekohvikud. 2017. a käivitati keele- ja enesearengukohvikud neljas maakonnas, ühtekokku 11 rühmas (Harjumaal, Ida-Virumaal, Tartumaal ja Pärnumaal). Keeleõpet pakuti samuti üle kolmekümnes eesti keele ja kultuuri tundmise klubis.

2017. aastal alustas Eesti Keele Instituut (EKI) HTMi rahastamisel innovatiivse keeleõpet toetava infotehnoloogilise eesti-vene-eesti sõnastikukeskkonna (EVE) loomist. Projekti käigus luuakse kaasaegne kasutajaliides EKI olemasolevatele eesti-vene sõnaraamatutele ja ükskeelsetele eesti keele õppesõnastikele, keskendudes kasutajale ja kindlale kasutamissituatsioonile. Sõnastikukeskkonda integreeritakse kõnesüntees ja kõnetuvastus ning akadeemilise eesti-vene sõnaraamatu andmebaasi lisatakse vähemalt 10 000 uut märksõna ja tähendust. Lisaks alustati 2017. aastal ülipopulaarse keeleõppekeskkonna „Keeleklikk“ järgmise taseme „Keeletee“ (B1) loomist.

Toimused silmapaistvad kultuuriprojektid Ida-Virumaal, kus kaasati erinevad kogukonnad. Eesti Kaevandusmuuseumis toimus ühepäevane muusika ja kinofestival „Mägede häääl“, mis tutvustas Ida-Virumaad nii Eesti piires kui rahvusvaheliselt. Muusikute täiendõppekeskus kaasas koorilaulu harrastusse sadu noori erinevatest Tallinna ja Ida-Virumaa koolidest. Projekti raames korraldati neli töötuba ning eesti ja vene õppekeelega koolide ühiskontsert Sillamäe kultuurikeskuses. Narvas toimus novembris festival „IDeeJazz“, mis osutus menukaks nii kohalikule kui ka rahvusvahelisele publikule. Lisaks toimusid Narvas nii rahvuskultuuriseltsidele kui ka omavalitsus- ja riigiasutustele suunatud IV kultuurifoorum „Parim kogemus Eesti heaks“; talgupäev „Teeme ära“; Eesti ettevõtjate, Kultuuriministeriumi ja Narva Linnavalituse esindajate koostööseminar Narvas ning mitmed valdkondlikud infopäevad.

2017. aastal loodi uusi ja jätkati toimivate koostööplatvormidega lõimumisega seotud väljakutsete lahendamiseks.

18. augustil toimus eesti ja vähemusrahvuste katusorganisatsioonide esindajate suvine koostööpäev. Kokkusaamise eesmärk oli kontaktide loomine ja koostöö arendamine erinevate kultuuriorganisatsioonide vahel. Koostööpäeval osales 110 inimest 40 erinevast organisatsioonist. Kohtumise avas Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid.

24.–25. novembril toimus Tallinnas Telliskivi loomelinnakus esimene lõimumishackaton, mis andis võimaluse välja töötada uusi ideid lõimumisvaldkonnas. Hackatonil keskenduti viiele teemale: kommunikatsioon, haridus, kodanikuühiskond, tööturg ja koostöötegevused. 16.–17. novembril toimus Tallinnas rahvusvaheline lõimumisalane konverents “Ühtsustunne mitmerahvuselistes kogukondades: kultuuri, meedia ja kodanikuühiskonna roll”. Kahepäevane konverents tõi kokku lõimumise valdkonna rahvusvaheliselt tunnustatud eksperdid, poliitikakujundajad, teadlased ning visionäärid Eestist, Euroopast ja Kanadast. Konverentsist võttis osa üle 200 inimese.

Parandati muukeelsete ligipääsu kultuuriasutustele. Eesmärgiga pakkuda Eestis elavatele muu emakeelega inimestele paremaid võimalusi kultuuriüritustest ja -tegevustest osasaamiseks, soetati 14 kultuuriasutusse tõlketehnikat, mis võimaldavad eesti teatrietendusi ja muuseumiprogramme vahendada inglise ja vene keelde. Muukeelse info esitamisevõimekust suurendavaid tegevusi rahastati Euroopa Sotsiaalfondi projekti „Eesti ühiskonnas lõimumist toetavad tegevused“ vahenditest.

Jätkusid tegevused romadele. Euroopa Komisjoni õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat rahastas Eesti riikliku roma kontaktpunkti projekti romade lõimumist toetava siseriikliku võrgustiku arendamiseks. Projekt käivitus 2017. a lõpus ja selle tegevused on suunatud ministriumidele, kohalikele omavalitsustele ja omavalitsusasutustele, kuid eelkõige roma noortele. Romadele suunatud lõimumispoliitika edendamiseks ja koordineerimiseks jätkas tööd Kultuuriministeriumi juures romade lõimumise nõukoda, mille töös osalevad ministriumide ja teiste riiklike ametkondade, kohalike omavalitsuste ja romade mittetulundusühingute esindajad.

Toimus rahvusvähemuste pidev kaasamine, infovahetus ja koolitamine. Aasta jooksul toimus Kultuuriministeriumi juures tegutsev rahvusvähemuste kultuurinõukoja neli istungit ja augustis koolitusreis Tartusse, Rahvusarhiivi ja Eesti Rahva Muuseumisse. Nõukoja istungitel arutati EV100 seonduvaid sündmusi, venekeelse meedia koostöös kultuuriseltsidega, tutvustati Euroopa kultuuripärandi aastat ja algatati koostööd erinevate kultuuriasutuste ja organisatsioonide vahel. Ida-Viru maavanema ümarlauas toimusid regulaarsed igakuised kohtumised. Ümaralaud jätkab uuel aastal Kultuuriministeriumi haldusalas.

Rahvusvähemustele suunatud infovahetuse toetamise üheks näiteks on ka Eesti Mittetulundusühingute Liidu (EMSL) poolt Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) projekt, mis edastab regulaarselt venekeelse infot kodanikuühendustele. KÜSKi toel on käivitatud Ida-Virumaa vabäühenduste võrgustik. Eesmärgiks on jätkata võõrkeelse, sh ingliskeelse teabe jagamine rahvusvähemustele. Kõigil vabäühendustel on võimalik saada nõustamist projektide kirjutamisel maakondlike arenduskeskuste MTÜ konsultantidelt.

Tulevikus on plaanis veelgi enam tõhustada erineva töökeelega organisatsioonide omavahelist koostööd. Selleks on käivitatud eri ametkondade, organisatsioonide ja ministriumite vaheline ümarlaud, mille eestvedajaks on kultuuri- ja siseministerium.

Toimunud on ka mitmed koolitused. Katusorganisatsioonide ja kultuuriseltside võimekuse tõstmiseks korraldas Integratsiooni Sihtasutus kevadel Kodanikuühiskonna Sihtkapitali rahastamise võimalusi tutvustavaid koolitusi Tallinnas ja Narvas ning novembris katusorganisatsioonide kohtumise, kus arutati tuleviku eesmäärke ja arengusuundi. Integratsiooni Sihtasutus korraldas kahel korral kohtumisi tegevustoetust saanud katusorganisatsioonide juhtidega. Kohtumistel anti soovitusi katusorganisatsioonide võimestamiseks ja nende haldussuutlikkuse parandamiseks.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et aasta jooksul viidi ellu rahvusvähemustele suunatud traditsioonilisi tegevusi, kuid algatati ja toetati ka uusi koostööplatvorme rahvusvähemuste tegevuse laiendamiseks ning kultuurilise mitmekesisuse silmapaistvuse tõstmiseks. Lisaks tänastele traditsioonilistele rahvusvähemustele on tulevikus oluline kaasata ka muu kui venekeelse töökeelega kogukonnad ning leida tegevusi, mis aitaksid suurendada võrgustikku noorte hulgas. Suuremat tähelepanu vajab Ida-Virumaa kodanikuühenduste kaasamine poliitikakujundamisse ja otsustusprotsessidesse.

Muinsuskaitse

2017. aasta kõige olulisemad märksõnad on Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise raames kultuuripärandi teemade algatamine ja vedamine ning pikalt kavandatud muinsuskaitser reformi viimased ettevalmistused.

Kuigi kultuuriteemad on iga liikmesriigi enda kujundada ja otsustada, on ometi hulk küsimusi, millega puutuvad kokku kõik kultuuriasutused, olenemata nende asukohariigist. Eesti soovis eesistujana keskenduda ligipääsule kultuurile ja kultuuripärandile digitaalse pöörde ajastul. See on ühine väljakutse kõigile liikmesriikidele ning loodetavasti aitab koostöö leidaparimaid lahendusi. Südasuvel 12.-13. juulil korraldati Kultuuriministeeriumi poolt Tartus rahvusvaheline konverents „Kultuuripärand 3.0: kasutajad ja ligipääs digiajastul.“ Euroopa kolleegidele ja mäluasutuste esindajatele pakuti platvormi kultuuripärandi ja publikuga suhtluse üle arutamiseks ning tutvustati Eesti Rahva Muuseumis kasutatavaid digilahendusi. Konverents oli stardipakuks Eesti algatatud EL Nõukogu järeldeuste, mis käsitlevad kultuuri kättesaadavuse edendamist digivahendite kaudu, keskendudes publiku arendamisele. Järeldused võeti vastu EL Ministrite Nõukogus 20. novembril 2017. aastal.

Paralleelselt kultuuripärandi konverentsiga toimusid eesistujamaa Eesti ja Euroopa Komisjoni kutsel Tartus ja Tallinnas Euroopa kultuuripärandi märgise päevad. Teadupärast on Eestis lausa kaks märgisega pärjatud objekti: Tartu Ülikooli ajalooline hoonekompleks ja Suurgildi hoone Tallinnas.

Siseriiklike tegevuste edasiviimiseks langetas Vabariigi Valitsus 2017. aasta riigi eelarvestrateegia läbirääkimistel otsuse rahastada muinsuskaitser reformi 1,4 mln euro ulatuses alates 2019. aastast. Reformi aluseks oleva seaduseelnõu kooskõlastus ring toimus juba 2015. aastal, kuid jäi siis rahastamise otsust ootama. Valitsuse otsuse järel on Kultuuriministeeriumi ja Muinsuskaitseameti koostöös eenõud täiendanud. Reformi eesmärk jääb samaks, mis sai valitsuskabinetis 2016. a sügisel kokku lepitud – luua parem tasakaal mälestiste omanike kohustuste ja õiguste vahel, et tagada seeläbi kultuurimälestiste pikaajaline säilimine avalikes huvides. Uue seaduse jõustumisest (kavandatud 01.01.2019) on plaanis hakata hüvitama mälestise omanikele neid kulusid, mis mälestise staatusega kaasnevad. Teisisõnu – kompenseerida uuringute ja muinsuskaitse järelevalvega seotud kulusid. Eelnõu koostamine on lõpusirgel ja saadeti jaanuaris kooskõlastus ringile ministeeriumidele ning huvigruppidele. Plaanide kohaselt toimub 2018. aastal Riigikogus ka eelnõu menetlus.

Lisaks muinsuskaitser reformiga planeeritavale lisafinantseeringule on riik igal aastal stabiilselt toetanud mälestiste omanikke. Kultuurimälestiste toetamine riigieelarvest toimub Muinsuskaitseameti eelarve kaudu, mis 2017. aastal oli 3,76 miljonit eurot, sealhulgas toetus kultuurimälestiste omanikele ca 675 tuhat ja pühakodade programmile ca 723 tuhat eurot. Kultuurimälestiste omanikele mõeldud toetuste maht kasvas 100 tuhande euro võrra, mille arvelt toetati väärtuslike hoonedetailide ja interjööride uurimist ja konserveerimist. Muinsuskaitse valdkonna arendustegevusi toetati Kultuuriministeeriumi eelarvest 42 tuhande euroga.

Märkimisväärsed toetusi mälestiste kordategemiseks on antud ka teiste ministeeriumide haldusalade toemeetmetest, näiteks turismiedendamise, piirkondade konkurentsivõime tugevdamise ja maaelu mitmekesistamise meetmetest.

Lõpule jõudis Euroopa Majanduspiirkonna toetusest ja riigieelarvest rahastatud mõisakoolide programm. Peame seda erakordselt õnnestunud näiteks, kuidas toetada mälestisi uues funktsioonis, et neid saaks kasutada kogukonna hüvanguks. Sama näivad arvavat ka Eesti Mõisakoolide Ühendus ja Norra Muinsuskaitseamet, kes esitasid selle programmi Euroopa Nostra muinsuskaitseauhinna kandidaadiks hariduse ja teadlikkuse tõstmise kategoorias. Suurt rõõmu valmistas maikuus sõlmitud otsus, mille järgi toetatakse ka kolmandal Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsperioodil kultuuripärandit (ca 3,3 miljoni euroga). Kultuuriministeerium valmistab meedet ette. Uuel perioodil soovitakse keskenduda muinsuskaitsealade arendamisele väikelinnades – kuidas soodustada pärandil põhinevat arengut ja elavdada vanalinnu.

Toetused ei ole olnud siiski piisavad, et mõjutada oluliselt valdkonna mõõdikuid. Heas ja rahuldavas seisukorras olevate ehitismälestiste osakaal on 2017. aasta lõpu seisuga 65,3% (5274 ehitismälestisest 3442), mis on 7,1% madalam tulemus kui 2016. a lõpul. Osaliselt on selle põhjuseks Muinsuskaitseameti läbiviidud üle-eestiline inspekteerimine, mis senisest täpsemalt hindas mälestiste seisukorda. Samas on positiivne trend, et mälestisi võetakse rohkem kasutusse. Kasutuses on 5274 ehitismälestisest 3980 ehk 75,5% (Eesti säästva arengu strateegia „Säästev Eesti 21“ mõõdik). Selles indikaatoris on taas väike (0,9 %) tõus.

Kokku on Eestis 2017. aasta lõpu seisuga 26 538 kultuurimälestist. 2017. aastal tunnistas kultuuriminister mälestiseks kaheksa objekti, neist seitse on Eesti 20. sajandi väärtusliku arhitektuuri näited ja üks arheoloogiamälestis. Eesti 20. sajandi arhitektuuri kaitse on jätkuvalt prioriteetne tegevus. See sai alguse üle-eestilisest uurimisprojektist, mille tulemusena oleme tänaseks mälestiste nimekirja tasakaalustanud kaasaegse pärandiga. Erinevatel põhjustel lõpetas kultuuriminister 2017. aastal kolme mälestise kaitse.

Lõpule jõudis kunstimälestiste inventuur, mille käigus Muinsuskaitseamet vaatas üle kõik kultuurimälestiste riiklikus registris olevad kunstimälestised, mida on arvuliselt kõige suurem hulk (kokku on neid hetkeseisuga 13 139 ehk pooled kõigist mälestistest). Muinsuskaitseametis on käimas arheoloogiamälestiste inventuur, jätkub looduslike pühapaikade kaardistamine. Eesti Vabaõhumuuseumi Maaarhitektuuri keskus inventeerib Eesti taluarhitektuuri. Kultuuriministeeriumi tellimusel on lisaks käimas militaarpärandi rakendusuring, mille tulemusi saab esitleda järgmisel aastal. Kokkuvõttes on pärandi kaardistamine ja mälestiste nimekirjade ülevaatamine pidevalt läbiviidav tegevus.

Samuti on pidev tegevus muinsuskaitsealase teadlikkuse tõstmiseks ühiskonnas ning kultuurimälestiste tutvustamine. Muinsuskaitseamet korraldab regulaarselt üle Eesti mälestiste omanikele ja valdajatele suunatud erinevaid teabepäevi ja koolitusi. 2017. aastal toimus 21 erinevat koolitus- ja teabepäeva. Laiema avalikkuseni jõuab Muinsuskaitseamet osalemise kaudu mere-, ehitus- ja interjööriühingitel, Kuressaare merepäevadel jm. Kultuuripärandi populariseerimisele aitavad kaasa ka Muinsuskaitse aastaraamat ja iga-aastane tunnustusüritus, kus Muinsuskaitseamet premeerib parimaid restaureerimistöid, nende tegijaid, ettevõtlikke omanikke, projekteerijaid ja uurijaid. Märkatavalt on kasvanud Muinsuskaitseameti meediasuhtlus. Väga populaarne on iga-sügisene Euroopa muinsuskaitsepäevade nädal kui üle kogu Euroopa avatakse mälestiste uksi, kuhu tavaliselt ei pääse.

Riik teeb kultuuripärandi säilitamisel ja tutvustamisel koostööd kolmanda sektori organisatsioonidega toetades näiteks Eesti Muinsuskaitse Seltsi tegevust, kes koondab paljusid kolmanda sektori organisatsioone ja eraisikutest vabatahtlikke. Detsembris 2017 tähistas Muinsuskaitse Selts oma 30. tegutsemisaastat, olles Eesti vanim püsivalt tegutsenud kodanikuühendus. Muinsuskaitseametil on omakorda koostöö Mõisaomanike Ühenduse, ICOMOS Eesti, Arhitektide Liidu, Säästva Renoveerimise Infokeskuste, Eesti Folkloorinõukogu ja paljude MTÜ-dega.

Kevadel langetas Euroopa Komisjon tähendusrikka otsuse – järgmine, 2018. aasta, kuulutati Euroopa kultuuripärandi aastaks. See ei tähenda, et Eesti ja teised riigid, kes ümmargusi juubeleid tähistavad, saavad konkurendi rahvusvahelise teema-aasta näol. Vastupidi, 2018. aasta valik on sümbolne ja tõukubki just 100 aasta tagustest murrangulistest muutustest Euroopa kaardil, kui I maailmasõja lõppedes tekkisid mitmed rahvusriigid. Teema-aasta otsuse tegemisel ei kahelnud ükski liikmesriik. See on märk sellest, et kultuuripärandi roll moodsas ühiskonnas ja hektilistel aegadel ainult kasvab.

Muuseumid

Iga muuseumiaasta alguses tähistatakse muuseumide valdkonnas möödunud aasta võite ja õnnestumisi Eesti Muuseumide aastaauhindade väljaandmise ja Muuseumiroti konkursi läbiviimisega, toimuvad muuseumiroti konverents ja gala. 2017. aasta muuseumiroti auhindadele kandideeris üle 80 projekti ja arenduse. Muuseumide aastaauhinnad on eelkõige tänuüritus ning kummardus Eesti muuseumidele, kuid see on ka oluliseks sisendiks valdkonna poliitika kujundamisel. Peegeldavad need projektid ju seda, milline Eesti muuseumimaastik praegu on. Ja see pilt on üsna rõõmustav.

Kultuuriministeeriumi haldusala üks olulisemaid sündmusi oli 2017. aastal Eesti Filmimuuseumi avamine Maarjamäel Tallinnas. Uus hoone annab lõpuks võimaluse filmi võlumaailma oma ilus külastajatele eksponeerida ning alahinnata ei saa ka muuseumi rolli valdkonna ühendamisel nii seminaride kui muude filmiga seotud ürituste korraldamisel. Mitmed muuseumid ootavad aga endiselt investeeringuid, et muutuda tänapäeva külastaja ootustele vastavateks. Arendamisel on nii SA Narva Muuseum kui ka SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid ulatuslike uuendustega Narva ja Haapsalu linnustes. Samuti valmistab SA Eesti Meremuuseum ette Paksu Margareeta renoveerimise plaani.

Lisaks Eesti Filmimuuseumi avanäitusele “Duubel üks” avasid 2017. aastal uued püsinäitused Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseum ja Eesti Arhitektuurimuuseum eesmärgiga pakkuda külastajatele värsket vaadet valdkondadest. Aina populaarsust koguvad haridusprogrammid, näiteks 2016. aastal võttis meie muuseumide haridusprogrammide osa 643 832 inimest (lõplikke 2017. aasta andmeid alles kogutakse). Muuseumiharidus on muutunud Eesti muuseumide üheks olulisemaks väljundiks, mille toetamine on Kultuuriministeeriumi jaoks oluline. Vajalik on laste ja noorte muuseumikülastuste soodustamiseks ja laiendamiseks ning haridusprogrammide edasiarendamiseks edaspidi veel rohkem panustada. Häid haridusprogramme pakuvad paljud muuseumid, aga õpilaste osavõtmise võimalused neist on sageli piiratud, eriti just maapiirkondades elavatele õpilastele.

Üheks oluliseks edasikandvaks jõuks on koostöö, nii muuseumide vahel kui laiemalt teiste asutuste ja isikutega. Suuremad muuseumid teevad koostööd õpetajatega, et tõsta nende teadlikkust muuseumitundidest ning kohandada oma muuseumitunde koolide vajadustele. Korraldatakse infopäevi ning arendatakse infovahetust õpetajate ja muuseumide vahel. Muuseumid teevad ka koostööd omavahel, näiteks sel aastal korraldasid kaheksa Eesti muuseumit ühiselt Eesti krooni pühendatud Kroonituuri külastusmängu, mida toetas ka Kultuuriministeerium.

Kultuuriministeerium toetab iga-aastast mäluasutuste suveseminaride korraldamist, mis on oluline mäluasutuste ülene koostöövorm. Eesti mäluasutuste suveseminar on keskendunud digiteerimise, digitaalse säilitamise ja kättesaadavaks tegemise, valdkondade ülese kogumispoliitika ning nende tegevuste koordineerimise teemadele.

Kultuuriministeeriumi taotlusvoorude „Muuseumide arendamine“, „Muuseumide reserv“ ja „Muuseumide tegevustoetused“ kaudu jätkatakse muuseumide arengu toetamist. Muuseumide arendamise taotlusvoorust toetatakse koostööprojekte, koolitusi, õppereise ja muuseumikogude kaardistusi ning toetusi saavad küsida kõik muuseumid, kes vastavad muuseumiseaduse mõttes muuseumide definitsioonile olenemata omandivormist. Tegevustoetuste taotlusvoor ei sea samuti omandivormile piiranguid, oluline on sisu. Näiteks 2017. aastal said lisaks riigi osalusega sihtasutuse vormis tegutsevatele muuseumidele tegevustoetust ka 21 era- või kohaliku omavalitsusemuuseumi. Kultuuriministeeriumi haldusala muuseumid saavad aga toetust küsida museaalide säilitustingimuste halvenemise ennetamiseks ja takistamiseks ning vajalike remonditööde tegemiseks.

Kultuuriministeerium on jätkuvalt mures museaalide säilitamise olukorra pärast ning 2017. aastal on põhjalikult analüüsitud hoidlate olukorda. Analüüs peaks valmima 2018. aasta alguseks ning seejärel esitatakse muuseumide ühishoidla kontseptsioon ja ettepanekud edasisteks tegevusteks Vabariigi Valitsusele. Lisaks valmistatakse ette Muuseumide Infosüsteemi uut versiooni, mis lähtub eelkõige andmekvaliteedist ja kasutajate vajadustest. 2017. aastal arendas Kultuuriministeerium Muuseumide Infosüsteemi kasutatavatele muuseumidele keskse digihoidla, mis kergendab oluliselt muuseumide enda pingutusi digitaalse säilitamise osas.

Muuseumispetsialistide erialase pädevuse tõstmiseks korraldatakse mitmeid koolitusi, näiteks Kultuuriministeerium toetas sel aastal seitset erinevat koolitust, sealhulgas kolme Balti riigi korraldatud traditsioonilist Balti Museoloogiakooli. Toetati ka mitmeid õppereise ning samuti korraldas Kultuuriministeerium ise mitmeid koolitusi muuseumide valdkonna spetsialistidele.

Kultuuriministeerium on alates 2012. aastast enda haldusala muuseumivõrgustikku korrastanud ning muutnud muuseumide juriidilist vormi, lähtudes igakordselt konkreetse muuseumi eripärast ja kohalikest oludest. Riik on selle ajaga asutanud kümme uut muuseumide sihtasutust (lisaks juba 2002. aastal asutatud Sihtasutusele Virumaa Muuseumid ja Sihtasutusele A. H. Tammsaare Muuseum Vargamäel) ning kohalike omavalitsuste juhtida on antud viis endist riigimuuseumi. Kultuuriministeeriumi arengukava ja riigireformi kava näevad ette, et 2019. aasta lõpuks tegutseb Kultuuriministeeriumi haldusalas riigimuuseumina edasi Eesti Rahva Muuseum ja ülejäänud riigimuuseumid on ümber kujundatud sihtasutuseks või antud üle kohalikele omavalitsustele.

2017. aastal alustasid tegevust SA Saaremaa Muuseum, mille kaasasutajaks on Kuressaare linn ning SA Eesti Meremuuseum. Harjumaa Muuseum anti üle Keila linnale. Ettevalmistused käivad Rannarootsi Muuseumi ühendamiseks SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumidega, SA Viljandi Muuseumi asutamiseks, Eesti Arhitektuurimuuseumi ning Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi ühendamiseks üheks SA-ks ning Eesti Ajaloomuuseumi ja Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi ühendamiseks üheks SA-ks.

Muuseumivõrgustiku analüüsi ja vajadusel ümberkorraldamisega tegeletakse ka teiste ministeeriumide haldusalades, kus tegutsevad riigimuuseumid (Maaeluministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Siseministeerium). 2017. aastal ühendati Maaeluministeeriumi haldusalas riigiasutused Eesti Põllumajandusmuuseum ja Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum ühise SA Eesti Maaelumuuseumid alla ning loodud sihtasutus võttis üle nende asutuste funktsioonid – Eesti põllumajanduse ajaloo seotud materjali kogumise, säilitamise, uurimise ning vahendamise hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Eesti põllumajandusajaloo ja kultuuripärandi seisukohast on märgilise tähtsusega Carl Robert Jakobsoni Talumuuseumi, Eesti Põllumajandusmuuseumi ja Tori Hobusekasvanduse kompleksi varade säilimine. Eesti Piimandusmuuseum on Järva maakonnas oluline kultuuriasutus ning Imavere Vallavalitsuse initsiatiivil asutati 2017. aastal Sihtasutus Eesti Piimandusmuuseum ning riigiasutuse tegevus lõpetati.

Eesti muuseumid on heal tasemel ja neil on väga heal tasemel haridusprogrammid, suurepärsed näitused ning aina rohkem on kogud kättesaadavad digitaalsel kujul. Kuigi muuseumite toetatuste üks väike osa on toetus õppereisideks välismaale, tekib teinekord küsimus, et miks mitte kutsuda hoopis teisi riike Eestisse, et õppida meie muuseumide kogemusest.

Raamatukogud

2017. aastal suurenes Eesti Rahvusraamatukogu roll raamatukoguteenuste arenduskeskusena, sest edukalt rakendus säilituseksemplari seaduse alusel säilituseksemplari kogumiskeskusena tegutsemine kui ka väljaandjatelt valminud Kirjastajaportaali³ kaudu digitaalarhiivi DIGAR⁴ väljaannete digitaalse algmaterjali kogumine. Lisaks asuti haldama rahvaraamatukogude infosüsteemi URRAM⁵ arendusi ja käivitati valdkondadevaheline pikaajalise digitaalse säilitamise koostöö. Tallinna Keskraamatukogu eestvedamisel käivitus edukalt Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks 255 raamatukogu ja noorte kunstiloomingu projekt „Noor, loo, too“. Tervikuna arenes hoogsalt mäluasutuste koostöö nii valdkondadeülese suuremahulise digiteerimise tegevuste läbiviimise kui pikaajalise digitaalse säilitamise kavandamisel.

Kohaliku elu elavdamise ja elukesta õppe toetamise eelduseks on erialaselt pädevad raamatukoguhoidjad, kelle koolitamiseks toetas Kultuuriministerium 25 projekti. Üha olulisem on töötajate stažeerimine parimates raamatukogudes, et toetada uuenduste juurutamist. Raamatukogude ees seisvad infoühiskonna ja -tehnoloogia väljakutsed on muutnud raamatukogud infootsingu ja IKT pädevuste koolitajateks. Arenevate info- ja riigi e-teenuste efektiivseks ja tulemuslikuks kasutamiseks on oluline ning väga vajalik kindlustada elanikkonnale pidev ning pädev regionaalne ligipääs ning kasutatavugi. Koolituse „e-kogukond“ läbiviimine ligi tuhandele raamatukogutöötajale tõstab raamatukoguhoidjate kui mitteformaalse hariduse toetajate ja digitaalse kirjaoskuse juhendajate IKT ning riigiteenuste osutamise pädevusi.

Avalikud internetipunktid asuvad rahvaraamatukogudes ja 434 kohaliku omavalitsuse rahvaraamatukogus saavad lugejad juba praegu oma nutitelefonid ning muud seadmed lülitada raamatukogu WiFi-võrku, kuid umbes sajas raamatukogus saab internetist e-teenuste tarbimiseks kasutada ainult raamatukogu seadmeid. Seetõttu ei saa rahul olla olukorraga, kus teenuse baastaristu piirab Eesti elanike vaba interneti teenuste kasutamist avaliku sektori asutuses s.t u 23% rahvaraamatukogudest. Samuti puuduvad paljudes hajaasustusega piirkondade rahvaraamatukogudes ID-kaardiga riigiteenuste kasutamiseks sobivad arvutid, rääkimata tänapäevasest tehnoloogiast, mis toetaks nii kultuuri kui ettevõtluse regionaalset arengut.

Eestis toimib kõikide kasutajate huvidest ja vajadustest lähtuv raamatukoguvõrk, mille moodustavad 941 rahva-, kooli-, teadus- ja erialaraamatukogu, sealhulgas 536 üldkasutatavat rahvaraamatukogu.

Rahvaraamatukogusid kui mitmefunktsioonilisi keskusi on aasta jooksul külastatud üle 5,5 miljoni korra, nende teenuseid kasutanud üle 665 tuhande inimese, kellest 351 tuhat on teinud üle 10 miljoni laenutuse ja ligi 314 tuhat inimest on osalenud koolitustel, näitustel ning üritustel.

³ Allikas: kirjastaja.digar.ee/

⁴ Allikas: digar.ee/arhiiv

⁵ Allikas: lugeja.ee/

Kuigi raamatukogud kuuluvad erinevatesse haldusaladesse kasutatakse haldusalade üleseid ühistegevuse arendamise ja koostöö vorme. Esile võib tuua erialased võrgustikud nagu MTÜ Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing (ERÜ), kuhu kuulub 800 raamatukoguhoidjat kui ka raamatukogude avalike huvide ühiseks teostamiseks asutatud mittetulunduslik ühendus MTÜ Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium, kuhu kuulub 18 partnerit ja liiget. Kultuuriministeeriumi toetusel on ERÜ koostanud eri tüüpi raamatukogude koostöös 21. sajandi raamatukogu visioonidokumendi ning rahvaraamatukoguteenuse kvaliteedi hindamise ja raamatukogunduse arenduskeskuse raamistiku. Nimetatud dokumendid on oluliseks alusmaterjaliks rahvaraamatukogu seaduse analüüsimisel ja Riigikantselei tellimisel koostatava kohaliku omavalitsuse avalike teenuste osutamise võimekuse ning teenuste tasemetel meetodika väljatöötamisel.

Kultuuriministeerium korrastas kultuuriväärtuste valdkonna kolmanda sektori partnerorganisatsioonide rahastamispeamõtteid ja lõi valdkonna organisatsioonidele ühtse süsteemi tegevustoetuse taotlemiseks, et suurendada nende kaasatust kultuuripoliitika kujundamisel ja tegevuste elluviimisel. Uus toetuse eraldamise korraldus annab loodetavasti paremad võimalused ka ERÜ-le oma igapäevaste ja uute oluliste tegevuste planeerimisel ning elluviimisel, sest raamatukogude valdkonnas tegevustoetuse võimalus siiani puudus.

Avalikult rahastatavate asutuste peamine ülesanne on saavutada kasutajale parim võimalik tulemus ressursi eest, mis neile eraldatakse avaliku teenuse, sh raamatukoguteenuse haldamiseks. Raamatukoguteenuse kättesaadavuse üheks kanaliks on infotehnoloogilised raamatukogusüsteemid ja nende veebipõhised lugejakataloogid. Lugejatele parema üle-eestilise inforessursi ülevaate ning mugavama teenuse osutamiseks analüüsitakse 2018. aastal Eesti raamatukogudele ühise raamatukogusüsteemi tarkvara hankimise otstarbekust ja võimalusi. Näiteks Kaitseväes on kokku 10 raamatukogu, mis kõik on ühtses Sierra süsteemis, sealhulgas Sõjamuuseumi raamatukogu. Praegu töötab raamatukoguvõrk, sh rahvaraamatukogude võrk kolmes tarkvarasüsteemis: Sierra (üle 90 raamatukogu), URRAM (üle 300 raamatukogu) ja RIKS (üle 400 raamatukogu), mistõttu mitme raamatukogu lugejal tuleb sama väljaande leidmiseks sooritada mitu otsingut.

Raamatukoguteenuste arenduse aluseks saab olema ka loomemajanduse arendamise meetme raames läbi viidav muuseumide ja raamatukogude küllastajate ja mitteküllastajate uuring, mis selgitab välja küllastamise ning mitteküllastamise põhjused, kasutajate soovid, tuvastab uued sihtgrupid ja võimalikud erinevate asutuste koostöövõimalused. Uuringu tulemusena saadud järeldused ja soovitusel on sisend valdkonna seadusandluse uuendamiseks, poliitika kujundamiseks ja mäluasutuste tegevusteks ning koostöök, mis toetaksid muuseumide ja raamatukogude küllastamise suurenemist.

Haldusreform ja omavalitsuste ühinemine muudavad üha olulisemaks maakonnas maakonnaraamatukogude raamatukoguteenuste koordineerimise ning valdkondlike, üle-eestiliste valdkondadeüleste arenduste keskse juhtimise. Lisaks toetatud erialaste teadmiste arendamisele on motiveeriv ja märgiline ka igas maakonnas nelja maakonnaraamatukogu raamatukoguhoidja töötasu tõus kõrgharidusega kultuuritöötaja palgatasemele, kindlustamaks maakondades raamatukoguteenuste koordineerimist ja arengut.

Väljaannete valik ja uudsus on raamatukogu põhitegevuste alustala. Rahvaraamatukogu jätkuvalt tähtsa rolli täitmiseks infole vaba juurdepääsu tagamisel, laste- ja noorte lugemisharjumuste kujundamisel, elukestva õppe, integreerumise ja lõimumise toetamisel said rahvaraamatukogud riigilt teavikute soetamiseks 2017. aastal 1,85 miljonit eurot, mis võimaldas soetada ligikaudu 150 tuhat eksemplari uusi väljaandeid.

Heategevusfondi Aitan Lapsi koostööprojekti Eesti Lastekirjanduse Keskusega, mille partneriks on ka Kultuuriministeerium, sihiks on tõsta 5–10-aastaste laste huvi lugemise ja raamatute vastu ja teha uued raamatud neile kättesaadavamaks. Lugemisharjumuste kujundamise programmi ettevalmistuseks ning laste- ja noortekultuuri aasta edukaks läbiviimiseks eraldati rahvaraamatukogudele 2016. aastal 44 tuhat eurot ja 2017. aastal 45 tuhat eurot ca kuue tuhande laste ja noorte väljaande soetamiseks. ERÜ viis ellu muuseumide, raamatukogude ja noortekeskuste koostööprojekti raames „Raamatukogud – muuseumid – noored“ 12 eriilmelist alamprojekti, mis pakkusid noortele tegevust ja orienteerumist nii aja-, kultuuri- kui koduloos.

Endist viisi edukas on rahvaraamatukogudes lugemiskoerte programm, mis toetab lugema õppivaid lapsi lugemisoskuse arendamisel ja lugemise motivatsiooni kasvamisel. Samas on hoogsalt käivitunud robotikaringid, kuhu on 12.–17. aastastele programmeerimisoskuste arendamiseks soetatud nt LEGO WeDo2 ja Edisoni robotid või Bee-bot mesimummid mudilastele. Innovatsioonilaboritesse on hangitud 3D printerid, graafikalaud, kilelõikurid ja termopressid, koos sinna juurde kuuluva riist- ning tarkvaraga, et toetada kogukonna IT-alaseid teadmisi ja huvitegevust. Loetletud tegevused on toonud raamatukogudesse üha rohkem poisse ning tüdrukuid, kes võtavad kaasa ka oma isa. Plaanis on laiendada programmeerimisringi tegevust täiskasvanuile, sest paljudel puuduvad vastavad algetadmised. Populaarseks on kujunenud tegevustoad, kus saab kasutada õmblemiseks vajalikku tehnikat ja kirjandust.

Täna puudub Eestis erivajadustega inimeste raamatukogu, kuid nägemispuudega või mõne muu trükitud teksti lugemispuudega inimestele parema kultuurist osasaamise võimaluse tagavad Eesti Pimedate Raamatukogus igal aastal valmistatavad ja Veebiraamatukogust⁶ kasutatavaks tehtud kokku 3903 eesti- ja võõrkeelset heli ning e-raamatut, ajalehte ja ajakirja.

Riigikogus vastu võetud säilituseksemplari seadus ning sellega seotud kultuuriministri rakendusakti jõustumine 2017. aasta algusest tegi Eestist esimese riigi, kus seadus kohustab koguma ja säilitama kõiki väljaandeid ka digitaalselt. Seeläbi oleme loonud aluse parimale kultuuripärandi digiarhiivile maailmas, millega on suurenenud Eesti Rahvusraamatukogu roll nii väljaannete kogumisel, säilitamisel kui ka paranenud raamatukogude sidusus teenuste osutamisel. Kasvamas on avaliku sektori digitaalsete väljaannete mugavam kasutus rahvaraamatukogu lugejatele. Suurenenud on Eesti Rahvusraamatukogu roll raamatukoguteenuste arenduskeskusena, sest lisaks valdkonna statistika, standardiseerimise, terminoloogia ja kutsekoolituse tegevustele on rahvusraamatukogu asunud rahvaraamatukogude raamatukogusüsteemi URRAM arendamist haldama, mis tagab arenduste kvaliteedi ja suurema sünkroonsuse suuremates teadus- ja erialaraamatukogudes kasutusel oleva raamatukogusüsteemiga.

Raamatukoguvõrgustiku hoidmise ja arendamise kõrval on koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga loomisel e-raamatute laenutuskeskkond. 2018. aastal valmiva analüüsi tulemusel valitakse välja sobivaim lahendus, et muuta 2018. aasta lõpuks e-raamatute laenutamise võimalus kättesaadavaks nii Eestis kui ka mujal maailmas.

Käimas on Eesti Rahvusraamatukogu 43 451 m² hoone üle 50 miljoni euro maksva renoveerimise investeringute plaani ettevalmistamine, et pakkuda kasutajatele mitmekülgseid teenuseid ja tagada nõuetekohane inimeste ning pikaajaliselt säilitatavate väljaannete turvalisus.

Jätkev haldusreform ja omavalitsuste ühinemine muudavad üha olulisemaks maakonnaraamatukogude teenuste koordineerimise, valdkondlike, üle-eestiliste valdkondadeüleste teenuste arenduste keskse juhtimise, kuid ka valdkondlike partnerorganisatsioonide kaasatuse.

⁶ Allikas: www.veebiraamatukogu.ee

Raamatukoguhoidjad otsivad, arendavad ja pakuvad innovaatilisi teenuseid, et toetada lugemisharjumusi ja elukestvat õpet. Raamatukogude võrgu ühisteenuselise innovaatus, areng ja konkurentsivõime sõltub nii raamatukogude omanike soovist osaleda ühistegevuses, haldusalade ülesest erialaspetsialistide koostööst, partnerorganisatsioonide aktiivsusest, ressursist kui tahtest pakkuda lugejale lihtsat, mugavat ning tänapäevast info- ja raamatukoguteenust.

Rahvakultuur

Rahvakultuuri valdkonna arendustegevuses on prioriteetideks vaimse kultuuripärandi hoidmine ja väärtustamine, laulu- ja tantsupeo traditsiooni kestmine ning arengueelduste loomine tegevustoetuse kaudu rahvakultuuri keskseltsidele ja olulistele piirkondlikele organisatsioonidele.

Eesti rahvakultuuri tugevuseks on rikkalik pärand ning inimesed, kes väärtustavad ja kannavad paikkondlikke kombeid ja elulaadi ning annavad seda edasi järgmistele põlvkondadele, hoides rahvakultuuri seeläbi elujõulisena.

Rahvakultuuri eripäraks on elanikkonna erinevate vanuseastmete osalemine harrastajatena kultuuriloomes protsessis professionaalsete juhendajate suunamisel. Lauljadena, tantsijadena, pillimängijadena, näitlejatena või käsitöömeistritena osaletakse pidevas elukestvas õppeprotsessis, omandades järjest juurde uusi oskusi ja kogemusi.

Vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga on 2017. aasta seisuga ühinenud 175 riiki, mis omakorda on soodustanud riikide omavahelist koostööd vaimse kultuuripärandi valdkonnas. Näiteks on suurt hoogu 2017. aastal sisse saanud koostöö Ukrainaga, kus nende poolt on välja pakutud idee ühise sissekande koostamiseks UNESCO vaimse kultuuripärandi nimistusse.

UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitsekonventsiooniga ühinemine 2006. aastal on hoogustanud vaimse kultuuripärandi alaseid tegevusi. Aktiviseerunud on mitmed ühise identiteediga kultuuriruumid, kellele on oluline oma pärimuskultuuri väärtustamine ning hoidmine. Nende kogukondade piirkondlike eripärade toetuseks on loodud Kultuuriministeeriumi poolt kultuuriruumide programmid, mida hetkel on seitse. Kultuuriministeeriumil on saamas traditsiooniks, et kultuuriruumi programmiperioodi lõppedes algatatakse lisaks statistilisele kokkuvõttele ka programmi mõjuuuringu koostamine. 2017. aasta suvel viisid Tartu Ülikooli etnoloogia osakond ja Rakendusliku Antropoloogia Keskus Vana Võrumaa kultuuriprogrammi piirkonnas läbi välitöid uurimaks seda, mida piirkonnas elavad inimesed mõistavad Vana Võrumaale eripärase kultuuripärandina, võrokese omakultuurina. Uuringust selgus, et nii Vana Võrumaa kultuuriprogramm kui ka kultuuripoliitika ja omakultuuriga seotud kommunikatsioonitegevus üldisemalt on pannud kohalikke nägema võru keelt, rahvamuusikat, suitsusauna või ka enda toidulauda omapärase ja väärtuslikuna. See aitab üksiti kaasa piirkonna arengule, mistõttu kõik uuringus osalejad loodavad ja ootavad ka tulevikus programmi rahastusmeetme jätkumist.

Rahvakultuurivaldkonda panustasid ka teised ministeeriumid. Näiteks 2017. aastal toetas Maaeluministeerium Võru Instituudi kaudu Vana-Võrumaa kultuuriomapära kasutava ettevõtluse tugitegevuste toetuse projekti ning Mulgi Kultuuri Instituuti Mulgi Elamuskeskuse väljaarendamist. Samuti toetati rahva- ja pärandkultuuri tutvustamist ning panustati ka teistesse kultuuri valdkondadesse Maaelu arengukava LEADER meetme tegevuste kaudu. Haridus- ja Teadusministeerium toetab võru ja seto murde õpetamist koolides ja lasteaedades ning suure Eesti murrete e-sõnaraamatu loomist ja väikese kõnelejaskonnaga murrete sõnastike loomist Eesti Keele Instituudis.

Alates 2010. aastast on avatud Eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistu, kuhu kogukonnad saavad esitada enam kui kahe inimpõlve vanuseid elavaid traditsioone, kombeid ning tavasid. Kui nimistu toimumise algaastatel oli kandeid nimistusse palju, siis viimastel aastatel on kandeid jäänud vähemaks, kuid need on läinud sisukamateks. Teavitustöö korraldamine on olulisemaks tegevuseks vaimse kultuuripärandi teemavaldkonna populariseerimisel. Suurt populaarsust on võitnud Rahvakultuuri Keskuse poolt koostatud vaimse kultuuripärandi nimistut tutvustav rändnäitus „Pärand elab“, mis loodi 2013. aastal ja mida on nüüdseks eksponeeritud 38 erinevas paigas üle Eestimaa.

Ühe kande vormistamist vaimse kultuuripärandi nimistusse võib pidada väikseks uurimistöök, seetõttu on Rahvakultuuri Keskuse kaudu pakutud koolitustena sissejuhatavaid loenguid vaimsesse kultuuripärandisse ning alles järgmises etapis õpetatakse nimistu kande koostamist. Viimastel aastatel on just nende koolituste tulemusena sündinud uued kanded. Näiteks tekitas 2017. aastal suuremat avalikku huvi Lihula lilltikandi traditsiooni kandmine eesti oma vaimse kultuuripärandi nimistusse. Üheks põhjuseks oli kande koostajate poolt kvaliteetfilmimaterjali ettevalmistamine lilltikandi kohta. Üks huvitavamaid kandeid oli ka tõrva ajamise traditsiooni taaselustamine Tuhkana-Rannal Põhja Saaremaal. See kanne näitab omakorda kuivõrd erinevates eluvaldkondades leidub vaimset kultuuripärandit. Vaimse kultuuripärandi puhul me ei kõnele pärandist ainult kultuuri valdkonnas, vaid ka pärandist teistes valdkondades.

Laulu- ja tantsupidu on traditsioon, mis puudutab paljusid eestimaalasi. Laulu- ja tantsupidu on eestlaste üheks olulisemaks identiteedi väljenduseks. 2013. aastal läbiviidud laulu- ja tantsupeo uuring näitas eesti koorilaulu- ja rahvatantsu traditsiooni olulisust rahvuslike väärtusorientatsioonide ja identiteedi püsimise jaoks.

2017. aasta rahvakultuuri valdkonna suursündmuseks võib nimetada XII Noorte Laulu- ja Tantsupidu „Mina jään“. Peole pääses kokku üle 36 tuhande osaleja, sellest laulupeole pääsesid 794 laulu- ja pillikoori, tantsupeole 585 rahvatantsu ja võimlemisrühma ning pillipeole 49 rahvamuusika kollektiivi. Iga peoga hakkab juurduma ühe aktiivsemalt laulu- ja tantsupeo raames toimuv pillipidu. Noorte laulu- ja tantsupeo pealavastajate üheks eemärgiks oli tuua peo korraldusse võimalikult palju noori tegijaid, mis lõppkokkuvõttes andis meile hea tulemuse. Näiteks laulupeo dirigentidena astusid esmakordselt üles staažikate dirigentide kõrval 17 noort. Noorte suutlikkust, võimekust iseloomustab ka ühe tantsupeo etenduse ärajäämisel spontaanse asendustantsupeo korraldamine Vabaduse väljakul. 2017. aasta Noorte Laulu- ja Tantsupeo baasil võime julgelt öelda, et laulu- ja tantsupeo traditsioon on elujõuline, sest sellel on olemas oma järelkasv.

Lisaks laulu- ja tantsupidude korraldamisele toetatakse protsessis osalevaid kollektiive ning juhendajaid. Valdkondlikud mentorprogrammid aitavad parandada juhendajate oskusi, mis omakorda mõjutab kvaliteedi taset. Näiteks 2009. aastal XVIII tantsupeole saajate hulk, kes läbisid korrektselt ülevaatused oli 507 rahvatantsurühma, 7226 tantsijaga ning viimasele 2014. aasta XIX tantsupeole pääsesid 654 tantsurühma 9177 tantsijaga. Kokku on toimunud perioodil 2013–2017 1457 mentorkoolitust.

Kultuuriministeeriumi toetused rahvakultuuri keskseltsidele ning laulu- ja tantsupeo protsessile loovad eeldused, et lastele ja noortele suunatud tegevuste kaudu kindlustatakse eri kultuurivaldkondade professionaalide järelkasv. Tulevikus võivad neist saada kutselised pillimängijad, lauljad, muusikud või dirigendid. Toetussüsteem on olnud motivaatoriks elanikkonna huvi kasvuks nii laulu- ja tantsupeol osalejana kui vaatajana publiku rollis.

Rahvakultuuris on loomemajandusega kõige otsesemalt seotud käsitöö valdkond. Erinevate Kultuuriministeeriumi programmide kaudu toetatakse nii käsitöölaseid tegevusi ja pärimuskultuuri sündmusi kui ka aidatakse kaasa vaimse kultuuripärandi nähtuste kaardistamisele, mis kaudselt omakorda soodustavad loomemajanduse ja pärimusel põhineva kultuurialase ettevõtluse arengut nii erinevates rahvakultuuri valdkondades kui ka piirkondades.

Pärimuskultuuri innovaatilist sidumist loomemajanduse ja ettevõtlusega soodustatakse loomemajanduse arendamise meetme kaudu, toetades nii inkubaatoreid, ärikiirendeid kui arenduskeskuseid, kes pakuvad erinevaid arendusteenuseid nii loome- kui teiste valdkondade ettevõtjatele. Käsitöövaldkonna ekspordivõimaluste suurendamisele suunatud arenduskeskuse projekt 2017. aasta taotlusvoorst rahastust paraku ei saanud, kuid mitmeid üksikettevõtjate ekspordivõimekuse kasvatamise projekte on toetatud sama meetme teise tegevuse raames. Lisaks on paljud käsitöösamete tootjad jõudnud tänaseks läbi tootearenduse ja brändingu disainoodete toomise ning rahvusvahelise turundamiseni. Inkubaatorina toetab digitaalse loovmeedia inkubaator Digix jätkuvalt ideid, algatusi ja alustavaid ettevõtjaid, kes kasutavad oma protsessides või väljundites digitaalset ekraanimeediat (sh audiovisuaalvaldkond, mängutööstus, kultuuripärand, jne). Eesmärk on suurendada valdkondadevaheliste kompetentside levikut nii Eesti erinevates piirkondades kui erinevate sihtgruppide (sh noorte ja üliõpilaste) hulgas. 2017. aastal käivitus rahvusvaheline inkubatsiooni- ja kiirendiprogramm Storytek, mis toimib loome- ja tehnoloogiavaldkondi kokku liitva ökosüsteemina. Programm aitab rahvusvahelisele areenile jõuda ettevõtetel, mis tegelevad digitaalse meelelahutuse, intellektuaalomandi ja tehnoloogiaarendusega ning nende ristumiskohtades asetsevate tulevikuvaldkondadega nagu liit- ja virtuaalreaalsus, e-sport, andme- ning algoritmiarendus ning uued meelelahutusvormid. Kõik eelnev avab uusi võimalusi ka pärandi tutvustamiseks ja uudsel moel taaskasutamiseks, alustades probleemide lahendamisest hackatonide vormis, tutvustades uusi tehnoloogiaid, trende ja ärimudeleid ning viies valdkonnas tegutsejaid kokku rahvusvaheliste partneritega. Kaudselt võib pärimuskultuuri uudsel moel tutvustamiseks pidada ka Trad.Attack!'i tegevust, kelle rahvusvahelistumist ja ekspordivõimaluste suurendamist on toetatud mh loomemajanduse arendamise meetmest.

Tuntust koguvad rahvusvahelisele publikule avatud pärimuskultuuri tutvustavad koolitused. Nii näiteks on toimunud juba neljal korral Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia eestvedamisel Olustvere mõisas rahvusvaheline Eesti käsitööd tutvustav suvekool Craft Camp. 2017. aastal oli seal kokku 70 osalejat 17 riigist üle maailma. Tänu sarnastele sündmustele on tekkimas nn käsitööturismi liikumine: Austraalia ja Ameerika osalejad veedavad enne või peale laagrit 1-2 nädalat Eestis ringi reisides.

2017. aastal on erinevate programmide kaudu toetatud järgmisi suursündmusi: XIII Võru Pärimustantsufestival, rahvusvaheline festival Märjamaa Folk XII, XVIII Eesti rahvamuusikatöötluste festival „Moisekatsi Elohelü“ jne. See on loetelu vaid üksikutest rahvakultuurialastest sündmustest, millest on osa võtnud kollektiivid välisriikidest. Kultuuriruumides korraldatavad suursündmused elavdavad siseturismi ning osaliselt ka väliturismi. Kõikidel neil sündmustel toimub nii käsitöö kui ka piirkondliku toidu müük.